

Sabahudin Hadžialić
ORGANI(ZIRANA)ZOVANA ANARHIJA

Izdavač:
AUTOR

Recenzenti:
ANTO ZIRDUM
MILAN PEKIĆ

Design naslovne i zadnje stranice
(ilustracije):
EDHEM KOZAR

Lektura i korektura:
VIKTOR DUNDOVIĆ

WWW: <http://sabahudinh.tripod.com>

E-mail: hs@bih.net.na

Zahvaljujem se premijeru Srednjobosanskog kantona, Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK i Ministarstvu finansija SBK za podršku i potporu za objavljivanje ove knjige...

Cip i katalogizacija

Edo, 2003

Sabahudin Hadžialić

**ORGANI(ZIRANA)ZOVANA
ANARHIJA**

Bugojno, 2004.

UMJESTO PREDGOVORA

25 godina

...samome sebi..?????

Uvijek sam se pitao kako je sebi pisati predgovor. Sada, kada to konačno činim, još želim misliti kako se ovo i ne dešava! Najviše zbog godina proteklih u pokušaju ostavljanja traga. Pješčano zrnce sam u vjetru, a blještim samoćom!

Pišem dvadeset i pet godina. Od "Džuboksa" (Beograd) daleke 1979. g. kada sam, kao devetnaestogodišnjak izvještavao s mostarskog koncerta grupe "MOST", a zatim pisanja sinopsisa i uvodnika, zarađujući svoje prve honorare uređujući emisiju "Treća dimenzija bluza" - Radio Sarajevo 1980 – 1982. tokom studija volontirajući u sarajevskim "Večernjim novinama" 1983. godine, potom obavljajući "praksu" na tadašnjoj TV Sarajevo, stvarajući prve reportaže za «Glas željezničara» (Sarajevo, 1985.)...Igrom slučaja, svoj prvi stalni posao sam dobio u Vitezu, 1986. g. I tada je, bar tako mislim, sa "Viteškim vjesnikom" i počelo **otimanje**, borba, drugog **ja**, s onim prvim u meni (ili obratno, a možda i naizmjenično).

Bez zavaravanja, svaki novinar pokušava i želi ostaviti nešto krupnije iza sebe. Novinarski tekst, bilo kojeg žanra, ima privremeno trajanje - samo dan, deset, petnaest, a možda i mjesec dana.

Rijetki su, nažalost, već pokojnici, Tenžera ili Grizelj, ali su svojim tekstovima nadživjeli sebe. Tako sam i ja svoju alijenaciju od samoga sebe počeo odlaskom iz «velegrada» u «provinciju», mada sam priznajem samo jednu provinciju – PROVINCIJU DUHA. Došao sam u maleni "Viteški vjesnik"- 1986. godine. Mogao sam raditi kolumne, reportaže i tekstove po svom nahodjenju, uobličavajući prednosti gradskog, «načitanog» djeteta koristeći napise iz «NIN-a», «Danas-a» i/ili «Slobodne Dalmacije» i «Politike»... Citirao sam ono, danas i te kako *passé*, vrijeme.

I naravno, danas, kada me kolege novinari intervjuiraju i pitaju *ko sam to ja, između ostalog*, kažem: "S dvadeset godina sam bio urednik na Radio - Sarajevu, s trideset vlasnik prvih privatnih novina u socijalističkoj BiH, a sa četrdeset i nekom četiri knjige su iza mene".

Ne znam da li je to malo, ili puno, ali stigao sam u Bugojno iste one godine kada sam počeo u Vitezu, a već 1990. godine postao sam director u suvlasništvu s dvojicom kolega bugojanskog «POTEZ-a», prvih privatnih novina u socijalističkoj BiH.

Ono **otimanje**, desilo se, mislim, 1987. godine. kada sam, na suprugin nagovor, svoje prve poeme poslao na konkurs časopisa «Književna reč». Tražili su najbolje pjesme mladih autora tadašnje nam zajedničke domovine. Konkuriralo je 214 mladih pjesnika. Pojavio sam se u finalu, održanom u Svetozarevu, današnjoj Jagodini, uz još deset pozvanih autora. Na kraju sam rangiran na treće mjesto i tako dobio prostor u zajedničkom zborniku. Za takvog mladca, sujetom opterećenog, bilo je čarobno shvatiti da obični mali ljudi, mogu doseći zvijezde, samo ako to iskreno i žele.

Onda se desi džehenemski pakao. Rat. Postadoh direktor tek osnovane TV Bugojno, udarivši temelje medijskoj kući, danas na pragu druge decenije postojanja. Pisao sam i za "Travničke ljiljane" tako zarađujući za mlijeko u prahu namijenjenog našoj tek rođenoj djevojčici i pokoju jabuku, tada sedmogodišnjem sinu. Bio sam i onaj što je s bugojanskog ratišta poslao prve radio i tv izvještaje tek uspostavljenoj RTV BiH u Sarajevu.

Nastavio sam i s "onim drugim" pisanjem: Knjige poezije «Amanet» (BiH, 1996.), «Testament» (Francuska, 1998.), «Šapat u tami» (BiH, 2000.g.), «Prosjaci uma» (BiH, 2003.). U mostarskom časopisu «MOST» objavljujem eseje i poeziju, a u periodu 1997-1998. pišem i za "BH Journalist"...

Moja poezija objavljivana je u Španjolskoj (2000.g.), a u Francuskoj sam 1999.g. uvršten u «Antologiju pjesama o miru», ali i u bosanskohercegovačku antologiju «Sanjaš li», u Banjaluci 2003.g. Objavio sam, 1997.g. i naučni rad u zborniku “*Demokracija - mediji u multinacionalnim sredinama*”. Postao sam i članom “Društva pisaca BiH”.

Pišem i recenzije mladim, ali i onim starijim, poetama i piscima

Dakle, u ovaj tekst stalo je ono što se događalo u protekle dvije i po decenije. Ovo je bio pokušaj opisa ostavljanja traga u nečemu što je nazvano PISANJEM. A iza ove stranice slijedi logičan nastavak, svjedočanstvo dešavanja u sazrijevanju jednog običnog čovjeka, slučajem i pisca, odnosno nekog ko to pokušava biti. Dakle, eseji u nizu su suština mog unutarnjeg *pravog malog rata i sukoba*, čovjeka i njegovog alter ega, a sve zbog nemilitantnog pokušaja dokučenja odgovora na pitanje:

Zbog čega su ovi prostori tako prokletu džehenemski osuđeni na lagano umiranje?

Moji odgovori su pred Vama, poštovani čitaoci, sistematizirani pod nazivom «***Organi(zirana)zovana anarhija***».

Kakva bi druga i mogla biti do samo
«organi(zirana)zovana»,
pa još i
«anarhija».
A ja odoh u susret narednih dvadeset i pet.

Godina, naravno!

Autor

ODGOVOR JE JEDNOSTAVAN

Zbog čega sve ovo? Metodologija, nauka mogućeg je neumoljiva. I kada pomislim da se ništa od svega ovoga nije moralo desiti, ne želim tražiti odgovore tamo gdje ih nema, već jednostavnom riječju odgovoriti na pitanje- KAKO? Jer i cilj nije bio ništa drugo do licemjerna želja pojedinaca željnih manipulacija ljudskim dušama ovih prostora da uobliče južnoamerički model življenja narodima ovdašnjim.

Zbog čega je toliko droge na ulicama Sarajeva, Zenice, Tuzle, Bugojna, Travnika, Banje Luke, Mostara, Čapljine, Posušja...?

Odgovor je jednostavan.

I cilj to jeste bio. Omogućiti totalno bezvlašće, i proizvesti situaciju u kojoj će sve postati moguće. O, kako su dobre učitelje imali. Sve one što bjehu izopćeni sa ovih prostora još pedesetih godina...Vratiše se u predvečerje ratova i donesoše plan! Ne plan. Osvetu! Da, osvetu zbog svega onoga što njima bješe učinjeno u mladosti griješnoj. Upropastiti okoliš. Čovjeka. I zemlju. Bosnu i Hercegovinu. Učiše se na južnoameričkim suludim snovidjenjima koja još egzistiraju. Donesoše pošast ludila koje obuhvati širinom svojom ovdašnje prostore.

Zbog čega dojučerašnji prosjaci preko noći postadoše vladari naših duša?

Odgovor je jednostavan.

Laž! Da, priča o ugroženosti vitalnih nacionalnih interesa postade njihova besa. Riječ bez pogovora odrasla u strahu sopstvene sujete. Laž koju gebelsovski ponavljaše hiljadama/tisućama puta. Laž o zelenoj, plavoj i crvenoj boji koje zajedno i ne mogu ništa drugo dati do učmalo sivilo nestanka jedne od njih (ili čak svih zajedno?). A kolorit? Njega nema i nikada ga bilo nije. Njihova je jedina prava. Istina.

Zbog čega korupcija objedini ljudske spodobе što štitonošama novoga oblika demokratske misli se nazvaše?

Odgovor je jednostavan.

Tamo gdje svi krađu, nitko ne krađe. I krug je zatvoren. Nemilosrdno zatvoren kako bi isisao i posljednju želju pravednika ka boljem životu. Onome što vodi ljudskome kraju gdje neće biti žala za promašenim godinama življenja. Uzeše mi dekadu. Deset godina patnje su jednim pokretom, potezom gumice, jednostavno izbrisali. I kada nada ponovo pokuša stvoriti kreaciju same sebe, javiće se ponovo, suludi u svojoj nakani da ubiju čovjeka u meni.

Zbog čega poslušni u prve redove?

Odgovor je jednostavan.

Ne dozvoliti da itko, što naznaku sopstvenih stavova imaše, skeptičnost vlastitu pokaže. Razlog? Ne dovoditi u pitanje riječi vođe. Stavove vođe. Mišljenje vođe. Jer Vođa je narod. A on, pojedinac što ga vođom zovu, je samo izvršilac narodnih želja. Realizator vjekovnih/stoljetnih želja za konačnim oslobadjanjem od samoga sebe. Jednom riječju-umiranjem.

Odgovor je jednostavan.

Ne složen, već zbilja jednostavan. Onog trenutka kada opći interesi budu daleko iznad pojedinačnih tada ćemo konačno prestati služiti NJIMA. Onoga trenutka kada...Do tada ću pokušati boriti se djelom da konačno postanem dio općeg dobra, a ne šutnjom orvelijanskog doba, pojedinačnim težnjama usmjeren. I kao što pjesnik reče «da li će sloboda umjeti da pjeva kao što su sužnji pjevali o njoj...?», slobodi to neću dopustiti, jer valja mi živjeti za taj dan. Dan nekih budućih generacija uobličeni u temeljima sadašnjosti. Dan dobrih ljudi. Dan istine i pomirenja.

Dan kada neće biti važno KO SI ,već **KAKO** radiš unutar sopstvenog poslanja. Radi sebe samoga. Unutar cjeline što se društvom zove.

“MOST” broj 139 (50)..juni/lipanj 2001.g.

ZAJEDNIŠTVO RAZLIČITOSTI ILI LJUBI BLIŽNJEGA SVOGA

Kultura *sui generis*. Posebnošću omedjena. Kao takva.

I da li kultura odjekuje klaićevski kao, *u širokom smislu, sve što je stvorilo društvo i što postoji po umnom i tjelesnom radu ljudi, za razliku od prirodnih pojava?*

Da li je ona (slučajnost- ženskog roda?) *margaritas ante portas* bosanskohercegovačkih snovidjenja ili *conditio sine qua non* svakodnevnice?

Koliko nam znači posebnost kulturnih dešavanja na ovim prostorima? Da li sam i ja dio svekolikog čudjenja što kulturu kreira?

Pitanja naviru besmrtnošću opterećena, a da se ni jednoga trenutka ne zapitah (svjesno?!) ,čemu sve ovo vodi, ili da budem precizniji, kamo nas je već dovelo...?... Ovdje i sada, na samom pragu novog milenija uobličenog globalnim usmjerenjima *worldwideweb-a* Internetom što se zove, kultura *sui generis* je **slučajni proizvod hrabrih pojedinaca, a ne «state of mind» društva u cjelini.** Odbraniti tezu?

Naravno, jer i najsloženiji odgovori jednostavnošću svojom oplemenjuju i sama pitanja.

Unutar, hajde da je nazovemo *istinom, što surovošću odiše*, Daytonске Bosne (a i Hercegovine), postoji mnoštvo ciničnih vidjenja svoga i sopstvenog kulturnog habitusa. U koliko smo samo prilika svjedoci bili ismijavanja umjetnika koji probaše sopstvenim vidjenjem sumorne stvarnosti probuditi (da ne kažem- protresti!) učmale oblike svijesti pokušavajući nas podstaknuti na mogućnost izbora, kao najosnovnijeg demokratskog oblika *civitas-a*, no ne, čak i unutar kulturnih nadahnuća mi zamijenismo isključivost jednog sistema vlasti, isključivošću *naciona* kao nadnaravnog oblika svijesti koristeći čuvenu Fihteovu rečenicu da *nacija ne postoji bez jezika i da je on preduslov svega..*

Krenimo samo od toga i vidjećemo do čega će nas dovesti.

Do ludila sopstvenoga uma umnoženog u hiljadama/tisućama glava koje samo što ne viču, da, SAMO ŠTO NE VIČU- *sieg heil* gluposti što se isključivošću zove. Jer, *pisac, piše li se šta*, a ti pjesniče hajde *nam jednu zapepeli, baš onako kako ti znaš*, da bi ti *slikaru, vajararu ili dizajneru mogao nešto i naškrabati, onako za rajuu...*

Da, to je naša bolna svakodnevnica koja ne samo da se može zaliječiti, već i izliječiti. Naravno, riječ METODOLOGIJA (o, kako je volim!) ide ka pijedestalu sopstvene mudrosti opisujući konačni krug ne željevši pritom otići u drugu krajnost- isključivost unutar kreacije elitne kulture. Ne, jer to i njima jeste cilj. Zatvoriti i nju u geto riječima- *ma pusti ga, znaš on je stvaralac a svi su oni...* Ne, to ne smijemo dozvoliti.

Kako?

Budjenjem svijesti o kvalitetu više. Svjesnošću vlastitog poslanja na ovim prostorima. O, kako bih volio slušati pjesnika iz Bijeljine ili Drvara, gledati artistsička umijeća slikara iz Stoca ili Bihaća, dok gledam filmske uratke majstora iz Konjica ili Travnika. No, mogu li to u državi koju čine dva entiteta, 12 ministarstava obrazovanja, nauke, kulture i sporta? Mogu, ali kako? Jednostavno, jer od drveta ne vidimo šumu umijeća oko nas. Poštujući Daytonski ugovor (zar nam to i svima nije cilj, ili pak, samo sredstvo do konačnog rješenja?) hajde ,da se malo usmjerimo ka iskorištavanju postojećih resursa kulturnog habitusa ovdašnjeg:

- Odaberimo u oba entiteta dovoljno umjetnika/stvaralaca svih provenijencija i razmijenimo promotivne aktivnosti.

- Odaberimo unutar Federacije BiH dovoljno umjetnika/stvaralaca svih žanrova i razmijenimo promotivne aktivnosti.
- Odaberimo unutar Republike Srpske dovoljno umjetnika/stvaralac svih profila i razmijenimo promotivne aktivnosti.

Iskoristimo sve naše ministre za promicanje bosanskohercegovačkog kulturnog trenutka usmjerenog ka nečemu što nas sve veže i obavezuje: **PREDOČAVANJE JAVNOSTI ONOGA ŠTO SMO STVORILI**. Ali ne bilo koje javnosti. Ne javnosti koja samozadovoljno negira tamo nekog pisca u Bugojnu ili Mostaru samo zbog toga što živi i stvara okružen sivilom carske prosječnosti podignute na tron *l'art pul'art*.

Ne javnosti (da li ona kao takva i postoji) koja kvalitet nečega mjeri po tome koliko je slikar iz Donjeg Vakufa blizak aktualnoj vlasti ili ne. Ne javnosti koja ne želi čitati pjesnika iz *Uskoplja* u Gornjem Vakufu ili pjesnika iz *Gornjeg Vakufa* u Uskoplju samo zato jer... Znaete i sami. Objašnjenja su suvišna. Hajde da se dogovorimo da se naši ministri prosvjete, nauke, kulture i športa sastanu u Uredu Visokog predstavnika i da urade slijedeće:

- Da slijedeće Bijenale knjiga u Banjoj Luci istovremeno dijelom prezentaciju svoju ima i u Jajcu, Mostaru i Tuzli.
- Da slijedeća izložba slika sarajevskih umjetnika svoju postavku istovremeno dijelom ima i u Bugojnu, Zenici i Višegradu.
- Da pisci iz Kantona br. 6 gostuju u Kantonu br. 9, a da pisci iz Kantona br. 4 gostuju u Kantonu br. 1.
- Da Sarajevo Film Festival istovremeno projekcije dijelom ima i u Bosanskom/Srpskom Brodu i Livnu.
- Da Travički muzej svoje eksponate prikaže i u Počitelju, Zvorniku i Tešnju.

Da konačno izadjemo iz sopstvenih ljuštura i spriječimo realizaciju cilja suludih naciona da ubiju smjernice kreacije unutar vlastitog bića samo zbog toga što ovaj ili onaj pjesnik nije član ove ili one stranke & naroda, ***jer nijedna kultura ne može egzistirati bez interakcije sa drugim kulturama. Danas je na sceni ubijanje društva i stvaranje interesnih grupa i to ne bilo kakvih, već grupa koje zatvaranjem u sopstvenu ljušturu bezumlja stvaraju pretpostavke za nestanak i njih samih.*** Ne pitaju za cijenu. Podržavaju djela sumnjive vrijednosti. Djela koja će učiti našu djecu. Jer, zaboga, zar su samo moji (strankom i nacionom uobličeni) slikari, književnici, pjesnici, glumci i reditelji najbolji na svijetu? Zar neću i sam biti kvalitetniji ako budem imao priliku da vidim i drugu stranu.? *Audiatur et altera pars* - rekoše stari Latini prije mnogo stoljeća/vijekova. O, kako to danas aktualno zvuči?! Mogu li ja to? Moram. Zbog sebe i sopstvene budućnosti. Zbog djece naše. I radi Milana. I radi Hasana. I radi Josipa. Odmah će se, kao da vidim, čuti glasovi onih koji će reći- Slušaj ove neokomunističke priče! Ponovo se budi stari bauk. Gospodo, bivši drugovi, alternativa ne postoji osim ove. Sve drugo je samo apokaliptična vizija sutrašnjice, vizija društva permanentnih sukoba i raseljavanja pameti ovdašnje po vascijelom dunjaluku . Ovo je poziv za razmišljanje svima nama. I Adisi. I Mariji. I Radmili. Želite li da Vaša djeca sutra ponovo ginu kako bi se prosjaci uma bogatili na kostima Vaših sinova? Odgovor prepuštam Vama, jer sopstvenu sudbinu, pa čak i kulturnu, određuje pojedinac. Društvu usmjeren. Komunikološki određen. Jer čovjek je rođen da komunicira. Zbog čega ga sprečavati u tome? Ne dozvolimo to. Snagom razmjene kvalitetnih kreacija. Ne dozvolimo da buduće generacije ponovo krvlju natope ove prostore. A kultura? Kultura sui generis je tu da nam pomogne da prevladamo sopstvene slabosti i grijeha i da se okrenemo oko sebe i konačno ovaplotimo božije riječi: LJUBI BLIŽNJEGA SVOGA. Susjeda. Komšiju.

Medij – Škola – Pojedinač – Baština - Medij

(Referat predstavljen na Savjetovanju o Strategiji zaštite i obnove kulturne baštine u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 05. Juli 2001.g.)

Govoreći o kulturnoj baštini u Bosni i Hercegovini i njenoj zaštiti, nezaobilazna stavka su svakako mediji, odnosno svi oblici neposrednog načina komuniciranja unutar jednog društva. Uopćeno gledajući sredstva javnog informisanja usmjerena, ne samo informiranju, već i edukaciji ljudske populacije moraju imati značajno mjesto u zaštiti kulturno- historijskog blaga BiH. Imajući u vidu činjenicu da je u godinama iza nas video, audio i pisani medij imao retrogradnu ulogu unutar usmjeravanja naroda ovih prostora a sve u cilju zadovoljenja potreba, hajde da kažemo, «naciona», te riječi koja je dignuta na pijedestal ljudske manipulacije hraneći se uništavanjem drugog i drugačijeg a nerijetko i svega dobrog unutar sopstvenog habitusa što se može otvoreno nazvati identitetom sopstvenog bića.

Navodeći medije kao jedan neposredni oblik manipulacije ljudskim dušama, u ovom prostoru i vremenu koji zovemo našim, nikako da pronadjemo «modus vivendi» korištenja najkvalitetnije pretpostavke upotrebe medija- upotrebe u obrazovne svrhe. Jer, mediji nisu samo sredstva javnog komuniciranja, mediji smo svi mi jer uzimajući SJK¹ kao produženu ruku ljudske komunikacije valja nam se usredotočiti na pojedinca koji komunicirajući sa drugima razmjenjuje informacije, preuzima *feed-back* stvarajući sliku o stvarima koje ga zanimaju. No, ono što je izuzetno zapostavljeno unutar Bosne i Hercegovine je sigurno rad sa budućim generacijama, generacijama koje nam valja odgajati i obrazovati ka usmjerenju da se budućnost jedne države valja graditi uzimajući u obzir razumijevanje, ne samo historijskog trenutka u kojem živimo ,već i takozvana «*sjećanja prošlosti*» uklesana u likove, djela i spomenike koji obilježiše epohe iza nas. Naravno, ne možemo negirati ono što i jeste dijelom kvalitetno unutar obrazovnog sistema a odnosi se na proučavanje dijela historije koja se bavi «*uspomenama prošlosti*». Da, uspomenama prošlosti i to možda malo rogovatno zvuči, no istina je uvijek bolna jer bavljenje historijom na ovim prostorima a posebno kulturnom baštinom je, bar za sada, uvijek bilo opterećeno dnevno- političkim potrebama vlastodržaca. Najmanje su se bavili sveobuhvatnom analizom baštinom bogatih bosanskohercegovačkih prostora *ad hoc* težeći samo svojim usko- pragmatično- političko- nacionalnim interesima.

I radi toga nove generacije zaslužuju bolju i jasniju sliku o svemu što pretpostavka baštine jeste. Ne, ja ne želim zagovarati uvođenje predmeta u škole koji bi se bavio samo tim aspektom obrazovanja, već iskoristiti postojeće ljudske i materijalne resurse usmjerene ka gradjenju *izgubljene svijesti o kulturnoj baštini ovih prostora*. Da, jer potrebno je *probuditi sjećanja* na sve ono dobro iz vremena prošlosti kada su postojale institucije na nivou cijele države koje su se brinule i o baštini naroda ovdašnjih. Neko će reći: Zar ih nemamo i sada? Odgovoriću protupitanjem: Zar bismo mi bili danas i ovdje da to funkcioniše? No, metodološko pitanje..... KAKO?...Nameće zadatke za sve nas da to pokušamo uobličiti. I tu dolazimo do medija u koje nam valja uključiti sve oblike komuniciranja i pored obrazovanja mladih generacija uz pomoć školskog sistema. Vratću se tome, no da nabrojim još nekoliko oblika neposredne komunikacije: Svi oblici pisanih materijala koji nas svakodnevno *bombarduju* putem marketinških poruka, *jumbo* plakata, logotipi svih vrsta pa čak i na običnim upaljačima, itd.; i najvažniji oblik globalizacije komunikacija – Internet - mjesto gdje sve postaje moguće - Istovremenost postavljanja pitanja i davanja odgovora unutar globalnog sela što se svijetom zove. Da bismo konačno stigli i do odgovora na zadatu temu: **Jačanje svijesti o vrijednostima kulturnog nasljedja i medijske aktivnosti: Medij – Baština – Škola – Pojedinač - Medij**. Odgovor se nalazi unutar gore navedenih premisa naznačen u slijedećem:

1. Uobličavanje konkretnog zadatka- Kako izvršiti prezentaciju uz pomoć medija?

---

¹ Sredstva javnog komuniciranja

U ovaj oblik valja uključiti vrsne profesionalce historijske i žurnalističke struke kako bi uz zajedničke napore naznačili i pripremili osnovna usmjerenja ka zaštiti kulturnog nasljedja uz pomoć medija.

2. Razrada teme - Na koji način uvesti komunikaciju kao «*conditio sine qua non*» jačanja svijesti o vrijednostima kulturnog nasljedja?

a) Razdvojiti globalne javne i lokalne javne medije (ovdje uzimamo u obzir i privatne medije koji svojim radom spadaju u gore navedene dvije kategorije). Zbog čega ih razdvajati? Jednostavno, da bismo time dobili kvalitet više: Globalni javni mediji u Bosni i Hercegovini se ovdje posmatraju kao *Public Broadcasting Service (PBS)*, *Televizija Federacije BiH (TEST kanal)*, *Radio-Televizija Republike Srpske (RTRS)*, *Radio Federacije BiH*, *BH Radio 1 (Iako se Savjetovanje odnosi na Federaciju BiH, nezaobilazna je činjenica da nam valja u razmatranja uključiti cjelokupni prostor BiH)*, koje valja usmjeriti ka globalnim pretpostavkama, kako bi postali objedinjavajućim čimbenicima informacija koje čine prostor Bosne i Hercegovine, a time i obrazovnog sistema u cjelini u BiH.

Istovremeno, valja nam svu pažnju usredotočiti ka sličicama što mozaik entiteta i kantona ovdašnjih čine- lokalnim radio i televizijskim stanicama/postajama, koje itekako mogu biti od pomoći u obrazovanju mlađih generacija kada je kulturna baština u pitanju.

Slijedeći su načini:

a1) Radio i tv emisije *kontaktnog tipa*- redovno učešće profesora historije/povijesti iz lokalnih škola uz razgovore o određenim lokalitetima gdje se nalaze spomenici od značaja za kulturnu baštinu. I ne samo učešće profesora, već i učenika koji iskazuju interes za proučavanje kulturne baštine. Termin valja uskladiti sa časovima tako da učenici mogu pratiti emisiju i javljati se (telefonom ili elektronskom poštom) kako bi neposredno participirali u istoj.

a2) Istovremeno učešće lokalnih radio i televizijskih stanica na časovima historije/povijesti i praćenje određenih prezentacija koje su vezane za kulturnu baštinu tog lokalnog habitusa.

a3) Korištenje svih predmeta koji su na ovaj način u mogućem korelativnom odnosu sa temom: Likovna umjetnost, geografija, historija, domaći jezik.

a4) Specijalizirane emisije tokom kojih se mogu posmatrati, komentirati i analizirati određene epohe koje su obilježile ove prostore istovremeno se usmjeravajući na ono što jeste bio dio kulturne baštine unutar epohe koja se posmatra.

a5) Marketinški pokrivena tzv. «*Kviz emisije*» koje bi na jedan zabavan način približile kulturnu baštinu mladim generacijama.

a6) Namjenski radjeni feljtoni u pisanim medijima kao pretpostavka buduće analize sadržaja od strane učenika.

a7) Podsticanje komunikacije ne samo unutar škole na relaciji profesor- učenik, već i izlazak na interesantne lokacije i aktivno učenje «*na licu mjesta*» uz komentare profesora i učenika. Istovremeno bi to bile i radne posjete (u slučaju zapuštenosti prostora) gdje bi na tim malim tzv. «*radnim akcijama*», radeći, učenici gradili svijest ne samo o kulturnoj baštini već i o državi čiji sastavni dio jesu.

a8) Izrada WWW (World Wide Web) stranica na Internetu koje se odnose na kulturnu baštinu, a koje bi Internet konekcijama bile «*linkovane*» jedna na drugu i zajednički činile zajedničke nakane širih bosanskohercegovačkih prostora.

3. Pojedinaac usmjeren medijskoj prezentaciji - Da li su učeničke ekskurzije još jedan valjani oblik komunikacije sa kulturnom baštinom?

a) Idući od lokalnog ka globalnom, a uz pomoć nadležnih institucija, mogu se razraditi strateški oblici komunikacije lokalnog i globalnog, i to ovom prilikom u obliku medijskih praćenja razmjena posjeta učeničkih ekskurzija u Bosni i Hercegovini. Kako? Jednostavno.

Ako učenici iz Jajca borave u jednodnevnom izletu u Bugojnu ili Trebinju, odnosno obrnuto, tada bi kako lokalni javni, tako i globalni javni mediji svakako pronašli prostora i vremena da zabilježe te posjete i druženja usmjerena ka jačanju svijesti o kulturnom nasljedju koje ne pripada ovom ili onom narodu, ovom ili onom «nacionu», već društvu u cjelini.

4. Entitetske institucije (kao i kantonalne) koje se bave kulturnom baštinom i njihova uloga u svemu ovome. Kako iskoristiti postojeće institucije i spriječiti dalju eroziju sopstvene sudbine gradeći nova shvatanja o nama samima, a uz pomoć proučavanje kulturne baštine?

a) Ovdje se pojavljuju navedene institucije kao tzv. *glavni koordinatori* decentralizacije (a u skladu sa Daytonskim pretpostavkama) rada i promišljanja o kulturnoj baštini. O čemu se radi? Naime, edukacija uz pomoć svih vrsta navedenih medija neće biti dostatna ako na adekvatan način nisu uključene i odgovarajuće entitetske i kantonalne insitucije (a da o državnim i ne govorimo) koje se bave proučavanjem i zaštitom kulturne baštine. To su naravno svi tzv. zavodi za zaštitu kulturno- historijskih spomenika, komisije za očuvanje nacionalnih spomenika i drugi. A sve to u koordinaciji sa odgovarajućim ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i športa koje je nadležno za ovo pitanje. I kako medije iskoristiti i ovdje? Jednostavno. Redovnim izvještavanjem uz pomoć sredstava javnih komunikacija o svim aktivnostima nadležnih tijela a vezano za zaštitu kulturne baštine prostora koji se «pokriva».

5. I posljednje, ali ne i zadnje je svakako odnos medija prema turističkim naznakama određenih lokacija spomenika kulture na ovim prostorima. Istovremeno će se uobličiti i ekonomski potencijali određenih prostora kao i upoznati javnost o primamljivim turističkim lokalitetima. Iako otrcana fraza «Upoznaj domovinu da bi je više volio» na ovaj način dobija kvalitet više obzirom da je mali broj onih koji su upoznati sa činjenicom o egzistenciji petocifrenog broja stećaka na području Bosne i Hercegovine. Turizam može uspjeti stvoriti ekonomske pretpostavke razvoja zaštite kulturne baštine i ne samo eksterno (prema drugim zemljama), već i interno (unutar BiH).

I kao logičan zaključak nametnute teze dolazimo do jednostavne formulacije. Sredstva javnog komuniciranja (odnosno sredstva masovnih komunikacija) jesu i ostaju oblik edukacije najmladje populacije, ali i nezaobilazan oblik budjenja «*uspavane svijesti*» i ostalog dijela populacije (nas, tzv. *odraslih malih ljudi*) kada je u pitanju zaštita kulturne baštine Bosne i Hercegovine. Valja nam se time pozabaviti, jer zemlje bez sjećanja su osudjene na nestanak.

Bosna i Hercegovina to ne smije sebi dozvoliti.

“MOST” broj 142 (53)..septembar/rujan 2001.g.

Bojimo se jasno vidjeti

i

biti jasno vidjeni

Oni još nisu u potpunosti otišli, a ovi još nisu u potpunosti došli. Alijansa za promjene dolazeći na scenu bosanskohercegovačkih političkih snovidjenja (pardon, *mučenja*) i nije mogla očekivati ništa drugo do susret sa ranjenim i umirućim tigrom *naciona* (moramo priznati, pokušava zaliječiti rane) čiji jeste bio i ostao jedini cilj opstati na vlasti pod svaku cijenu. Čak i po cijenu predaje vlasti *per directo*, ali ne i *in directo*. Zbog čega? Jer, tada bi se izgubila ona tanana nit slatkoće oličena u jednoj jedinoj riječi- novac. *Money makes a World go around* je krilatica koja postoji od kada je svijeta i vijeka i toga se čovjek nikada neće odreći, pa čak i po cijenu da ustupi i komad(ić) vlasti.

I zašto Uvod u kritiku lokalnog uma na ovakav način. Jednostavno, jer ostavke koje ovih dana daju ministri obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko- saskog i Srednjobosanskog kantona (oktobar 2001.g.) više govore o karakteru vlasti, nego o njima samima.

Uostalom, ova zemlja može izroditi onoliko ministara koliko ih frankestajnski oblik ljudske egzistencije zvani Daytonski mirovni sporazum može zaiskati (kako to lijepo reče jedan moj vrli znanac), tako da su odlasci ovdje postali normalna stvar. No, imajući u vidu činjenicu da svatko od nas za svoga životnog vijeka/stoljeća može postati ministar (ni Italija nam nije ravna, kada su u pitanju odlasci i dolasci vlastodržaca) ostaje nam se za nadati da će jednoga dana kvantitet izroditi i kvalitet.

Lažem.

Da, jer Nada,.... e ona je, dragi moji, umrla na ovim prostorima, u zemljici Bosni gdje je na sceni ona čuvena-“ *i put u pakao popločan je dobrim namjerama*”.

Da,...., novac vrti beskrajno kolo ljudske gluposti oličene u narodu(ima) koji i dalje svoje glasove daju ili ponosnim lučonošama nacionalne (*čitaj: nacionalističke*) politike ili kameleonima (danas mali zeleni/plavi/crni, a sutra crveni) tzv. “Alijanse za promjene” čija egzistencija visi na arijadninoj niti Petrich-eve odlučnosti da ona opstane i ostane budućnost Bosne i Hercegovine kao cjeline. Da, arijadnine niti koja samo naizgled ne može pući, no ni ta nit u dvadeset i prvom stoljeću/vijeku nije ono što je nekada bila. Ministri dolaze, možda željni promjena i napretka, ali istovremeno bivaju kao živo meso bačeni u ždrijelo razdraženih tigrova gdje ne mogu preživjeti dugo, već dapače, umiru (hvala bogu, za sada, samo politički) u najbolnijim mukama.

Naivnost? Da. Neobrazovanost? Da. Nespremnost? Da. Žurba? Da. A sa druge strane su neopterećeni, uhljebljeni moćnici koji će, koliko sutra, promijeniti dres (ponovo?!) i postati masonsko ovaploćenje modernih vremena sutrašnjice.

Naravno, više ovdje nisu u igri imena stranaka, naroda ili pojedinaca. Ovdje je u igri nešto mnogo jače jer *bojimo se jasno vidjeti i biti jasno vidjeni*. Bježimo od stvarnosti zatomljeni u vlastite snove kako je sutra novi dan i kako će, ipak biti bolje.

Neće biti bolje!

Mladost nam odlazi, starost umire, dok mi, srednja generacija, konformistički «ne talasamo», jer, zaboga, neka to urade nove generacije. Neće biti tih novih, mladih generacija, jer ne dozvoljavamo im da vlastito znanje usmjere ka dobrobiti zemlje kojom hode. A znanje zasnivaju na isključivosti *naciona* dok svjetski nam dušebrižnici kažu da čekamo do 2006.g., jer tada će biti konačno općeprihvaćen jedan novi oblik strategije- pardon, zajedničkog, unificiranog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. I kada pogledamo godine od 1992. do 2006.,

to je jedna čitava generacija oblikovanih mladih ljudi odrasla na mržnji i isključivosti drugoga i drugačijeg.

Četnaest godina mraka je pretpostavka novoga rata za dvadesetak godina. Krvavo, zar ne?

I, kako to riješiti?

Jednostavno, na slijedećim izborima (novembar, zar ne, 2002.g.) konačno, molim Vas, konačno provjerite biografije kandidata i upitajte šta su do sada uradili za opću stvar što Bosnom i Hercegovinom se zove. Ili nastavite biti «masa manipulatore» o kojoj tako zorno govori i piše Elias Canneti u svojoj kultnoj knjizi «Masa i Moć».

A ja odoh lagano ispijati popodnevnu kafu/kavu/kahvu i prisjećati se starog dobrog Reihana Demirdžića i onoga njegovog «Eh...» u Karađozu, jer «eh», a kakvu smo šansu imali.

I izgubili.

“MOST” broj 144 (55)..novembar/studeni 2001.g.

Organizovana anarhija

Onomad se pitah koliko ja, individua, što se čovjekom zove, mogu svojim poslanjem učiniti prostore na kojima obitavam boljim i sadržajnijim ,ne samo za mene, već i za osobe što društvo moje čine.

Onomad se pitah, zbog čega ništa, ama baš ništa, ne znači vapaj žednoga u pustinji ,odnosno, naglašavanje grešaka i mogućih alternativnih rješenja koje kao bolne žaoke čekaju da budu «implementirane» (gosp. Petrich- hvala ocu, hvala majci jer,..., nova riječ nas je održala- njojzi hvala).

Bezglavo hitajući u susret novom milenijumu, nadao sam se da deset godina «turbulentne demokracije» može konačno pojesti samu sebe, nestajući u magli sopstvenih zabluda, no...Iznenada se probudih jednoga jutra Anno domini 2001., mjeseca dvanaestog a dana osmog, protresen saznanjem da se nalazim unutar prostora kojima i ništa drugo nije predodređeno do da bude nikada do kraja iskorišteni poligon za probe svakojake vrste. Primjeri, dragi moj studente, primjeri? Nema problema, profesore, rekoh svome alter ego i nanizah nisku čudnoga biserja, ali unutar pitanja samih:

1. Ima li zemlje na svijetu sa 0 %, ili najmanje 0,4 % inflacije a da istovremeno više od 40 procenata radno sposobnog stanovništva ne radi?
2. Da li je moguće da u međunarodno priznatoj nam domovini ,političari jedno govore, drugo rade, treće misle a četvrto..., e, četvrto...virtualno implementiraju?
3. Ima li zemlje na svijetu u kojoj postoje tri jezika kojima govore tri naroda a da razlika medju jezicima nije veća od 5 %, lingvistički kazano (podvlačim- međunarodni dušebrižnici to rekoše, i to analitički rečeno) uz naznaku da su Ustavom zaštićeni i narodi i jezici (ili jezici i narodi?)?
4. Postoji li zemlja na vascijelom dunjaluku koja ima tri vojske, pardon dvije, ili četiri...?
5. Ima li zemlje na svijetu u kojoj političari čine najveći dio zaposlene populacije- ili mi se samo čini?

Pitanja se nižu u nedogled, u nadi da ću konačno dobiti prave odgovore, no, jednom je jedan vrlo pitac neki rekao da se unutar samih pitanja kriju sami odgovori, jer «Kto je ta, da prostiš...?»

E, prijatelju moj dragi... i ti profesore... i ti studentu...sve manje je ima...topi se država..Bosna i Hercegovina. Lagano nestaje pred smiraj čudjenja jer ni ja ni Vi ne učinismo ništa da ih spriječimo u suludoj nakani svojoj: Da oduzmu i posljednju nadu Vašoj i mojoj djeci da budućnost jeste ispunjena svjetlom i svježinom proljetnog cvijeta.

***A ko su ONI, upitaćete?
Propali djaci i lijeni seljaci.
I ništa više.
Ni manje.***

“MOST” broj 146 (57)...januar/siječanj 2002.g.

Bosna, kto je ta...da prostiš?

Festiavl «Du Monde Aux Balkans»

(«Od Svijeta Sa Balkana»)

Grenoble (France)....Od 19.11.2001.g. do 24.11.2001.g.

Toulouse (France)....od 26.11.2001.g. do 1.12.2001.g.

U vremenu što nazvasmo ga turbulentnim, barem kada je Bosna (a i Hercegovina) u pitanju, odvažiše se tamo neko «malci» da naprave Festival što ga zvučnim nazvaše. I uspješe. Kao osoba što ne libi se ukazati i na propuste (argumentirano?!) gdje ih ima, valja mi priznati da ponosan bijah tog novembra, Anno domini 2001. Zbog čega? Jer. Družiti se bez opterećenja mitomanijom (nacionalnom, naravno) i svakodnevnim jadikovkama nikada više ugroženih «vitalnih nacionalnih interesa» dodje kao magični eliksir života u tijelo napačeno desetogodišnjim otuđenjem (zvuči li malo komunistički?) usmjerenim samo latentnim sukobima ,ne više sa drugima ,već sa samim sobom. Kako? I zašto? Mene?

Elem, u organizaciji Studentskih organizacija «Drugi Most» iz Grenobla i «Guernica» iz Toulousa, od 19.11.2001.g. do 1.12.2001.g. u Francuskoj je održan Festival «Du Monde Aux Balkans» («Od Svijeta Sa Balkana») koji je okupio mnoštvo umjetnika sa područja Bosne i Hercegovine (Mostar, Bugojno, Travnik, Široki Brijeg, Zenica) koji su tokom Festivala prezentirali svoje umjetničke domete (slikarstvo, socio- kulturološke animacije, Izložbe alternativne umejtnosti, Poetske večeri, Konferencije) svojstvene samo ovim, nadasve, inspirativnim područjima.

Pored mladih stvaralaca (Pjesnici: Nedim Čišić, Marko Tomaš, Mehmed Begić, Almir Bečić iz Alternativnog instituta- Mostar; Želimir Fišić- likovni umjetnik, student Likovne akademije u Širokom Brijegu; Film- Ermin Hadžić iz Zenice; Fotografi- Berzih Adžaić iz «Alter- Art»- Travnik, Džemal Dakić i Svjetlana Sakić iz «Mladog Mosta»- Mostar; Mladi likovni umjetnici Muhamed Gas i Madjida Smajkić sa Pedagoške akademije- Likovni odsjek u Mostaru; Alternativna umjetnička skupina ŠKART iz mostara, Rok grupa Handle with Care iz Mostara, predstavnika Mostar Intercultural festivala- MIFOC, Festivalu je u svojstvu gosta, prisustvovala i moja malenkost, bosanskohercegovački pjesnik koji je svojim nastupima (Grenoble 21.11.2001.g. i Toulouse 27.11.2001.g.) zadobio naklonost probirljive francuske publike.Ih, uber alles

Časopis *La Dauphine Libere* je tom prilikom objavio tri teksta o navedenom autoru u kojima, izmedju ostalog stoji (citati):»...slavni pjesnik Sabahudin Hadžialić je svojim nastupom pridobio naklonost posjetilaca poetske večeri u sali *Ambroise Croisat* u Grenoblu...». U oba svoja nastupa, u umjetničkim prostorima («*Ambroise Croisat*» u Grenoblu i «*Cave Poesie*» u Toulousu) pred više od 200 posjetilaca predstavili poeziju objavljenu u Francuskoj (knjiga poezije «*Testament*», objavljena 1998.g.) i Bosni i Hercegovini (Knjiga poezije «*Šapat u tami*», objavljena 2000.g.), kao i svoje nove radove koji će biti objavljeni u knjizi čiji je radni naslov «*Prosjaci uma*» i koja će svjetlo dana ugledati tokom 2002.g. Poeziju na francuskom jeziku u Grenoblu je čitao gosp. Laurent Marielle- Trehouart, predstavnik Maison de la Poesie Rhone Alpes (Izdavačka kuća koja je 1999.g. objavila Svjetsku antologiju pjesama o Miru «*Paroles de Paix*» gdje je, pored pjesama Bertholda Brehta i Federica Garsia Lorce, objavljena i pjesma iz moje prve knjige poezije «*Amanet*» («*Testament*») pod nazivom Galeb Jonathan Livingston. Poeziju je u Toulouse čitala gdjica Aude Cuenot koja već godinama nastupa uz mene govoreći na francuskom moje pisane retke.

I kako objasniti rečenice, gore navedene. Sigurno se, vrli čitaoče, pitaš zbog čega me autor teksta «davi» na ovakav način. Odgovor je jednostavan!?! U Bosni i Hercegovini Vam ne mogu nikada oprostiti uspjeh. Jer, da bi bio prosječan u BiH, tamo negdje daleko moraš biti najbolji. I kao što reče dragi mi frend: Sabi, ovu ti izjavu u Travniku nikada neće oprostiti (izrekoh je u *live* gostovanju na Nezavisnom Radiu TNT odmah po povratku iz Francuske, op.a.).

Pomislih, ne samo u Travniku!

I nisam jedini. Svi pobrojani umjetnici će se, uvjeren sam, zbog svojih nadasve alternativno nadahnutih snovidjenja jednog dana susresti sa tim problemom koji ubija

sopstvenu sujetu. No, namah se sjetih onih čuvenih rečenica Dobroga Bošnje koji na upit da li je čitao «Na Drini ćupriju» hitro odgovara: ma šta čit'o...Hod'o..Hod'o...

Bosna i Hercegovina u svojoj punini

Pored navedenih dešavanja dio festivala su bile sociološke rasprave i konferencije- «Umjetnost i identitet» održana 19.11.2001.g. u Grenoblu koju su vodili Pascale Ancel i Yvonne Neyrat, sociolozi a koorganizirana od strane asocijacije «Qu'on vive»; «Međunarodna pravda- od Nurenberga do Haaga...» koju su vodili gosp. Pierre Hazan (novinar) i gosp. Paul Garde (jedan od najpoznatijih francuskih sveučilišnih profesora kada je u pitanju poznavanje situacije na Balkanu)- u Grenoblu; «Srebrenica i međunarodna pravda» u Toulouse koju su vodili gosp. Fransoa Stulic- predsjednik organizacije *d'Europe Alternative* i gđa. Agnes casero (advokat).

Aktivno učešće sudionika Festivala je dalo sopstveni obol navedenim dešavanjima. Jer, ne samo da Želimir Fišić svojim kistom na izuzetno plastičan način obasjava sopstveno platno igrajući se vječnom temom borbe svjetla i tame, ne samo da Nedim, Marko, Almir i Mehmed oplođavaju svojim pjesmama- riječima nebesko plavetnilo iznad Grenobla i Toulouse, ne samo da Mađida i Mujo alternativnim instalacijama podstiču na onaj vječiti upit usmjeren bivstvovanju kao takvom, ne samo da Ermin, Svjetlana, Žika i Džemo iritiraju osjetila očna svojim filmsko- foto- regenerirajućim slikama, već uspijevaju, analizirajući predočeno, ukazati na moguću alternativu budućnosti.

Tamo nismo bili KO? Već KAKO? Bosanci i Hercegovci. Jednostavno, nismo se prebrojavali već smo sopstvenom prezentacijom bili jedna jedina riječ- BOSNA (a i HERCEGOVINA). Tko reče jedna riječ, pas mu mater...

Zvezdice

Gost Festivala je trebao biti i Danis Tanović, proslavljeni BH režiser, ali zbog ranije preuzetih obaveza je bio spriječen doći, no u Grenoblu je održana 19.11.2001.g. projekcija njegovog filma «Ničija zemlja» uz debatu koja je vođena po završetku projekcije- vodio ju je gosp. Jean Marie Charruau, novinar i lični prijatelj Danisa Tanovića. Dopustite mi da svom malograđanskom nastupu dodam i ovaj- Izvanredno teatarsko slaganje scena uz kraj koji se samo poželjeti može (u filmu, naravno). I kao što reče mlađahni Marko Tomaš- Odlično za teatar, ali još uvijek nedovoljno dobro za filmsko platno. Iako je scenario izvanredan. Opet za teatar, naravno.

I bijaše on - U Toulouse je 30.11.2001.g. prikazan film Emira Kusturice «Super 8- kratke priče» uz debatu vođenu od strane asocijacije *Guernica* iz Toulouse.

Jedno nijedno, neupitno slabo, izdanje Emira Kusturice koji jeste veliki mag celuloidne vrpce, ali mag koji žvače već prežvakano i samo ponekad podsjeća na onoga...»E, nećemo tako, Dino». No, da objasnim- snimiti cjelovečernji film o turneji *Emira Kusturice and No Smoking Orchestra* po Francuskoj i prodavati ga u bijelom svijetu kao novo remek-djelo mogu samo nepismeni. Zašto? Jer Kusturica je samo u posljednjih desetak minuta dahtao na sebi svojstven način. Ostalo vrijeme je ubijao Kusturicu u meni.

Statistika, i nešto više

Slijedeće muzičke grupe su održale koncerte:

U Villard de Lansu: 23.11.2001.g.

- *Azen (Francuska)*
- *Handle with Care (Bosna i Hercegovina)*
- *W5! (Francuska)*

U Grenoble:

- *Plod (Francuska)*
- *Mallossol (Francuska)*

- *East/Ouset (Francuska)*
- *Spartac Syrcus (Bosna i Hercegovina)*

U Toulouse: 28.11.2001.g.

- *Le Cri du Caillou (free jazz band- Francuska)*

U Toulouse: 01.12.2001.g.

- *Le Vrack (Francuska)*
- *MIFOC Official Scandal band (Bosna i Hercegovina)*
- *Yafunk (Francuska)*
- *Handle with Care (Bosna i Hercegovina)*
- *Pigz Will Toast (Francuska)*

Zbog čega ovako? Snažna alternativna muzička scena nije mogla uzdrmati bluz vijuge potpisnika ovoga teksta koji je *too young to die but too old for rock'n'roll*. Oni jesu oduševili svoju generaciju sopstvenim performansom, ali mene? Iskren sam, i kažem samo to, da ih jednostavno nisam razumio.

Možda jednoga dana. U nekom novom životu, sa nekim novim ljudima.

I zaboravih, nastupe moje i mladahnih tvoraca pisane riječi iz Alternativnog Instituta iz Mostara je u Grenoblu pratila orijentalna džez akustična grupa *Karkennah*, a u Toulouse sa improviziranom muzikom, muzička grupa *Polytrope* iz Toulousea.

Neobično, zar ne?

“MOST” broj 146 (57)...januar/siječanj 2002.g.

Male stranke Velikih ljudi

*An nescis, mi fili, quantilla prudentia mundus regatur?*²

Da li je vrijeme novih stranaka pred nama? I odmah se upitate, o kakvim se novim strankama radi kada ih i ovako imamo previše. No, uzimajući u obzir da narodi ovdašnji ni ne saslušavši prijedlog apriori zaključuju kako je to još jedno bezlično ispiranje mozgov a onih koji namjeravaju nastaviti ono što ovi današnji već rade- nemilosrdnu pljačku svega postojećeg, drugačije se i ne može zaključiti.

Ali, sjetih se riječi kuma svoga na prvim «višestranačkim i demokratskim izborima» danas već daleke 1990.g.: «*Majko moja, šta će sada biti sa nama ako ovi novi pobijede, jer ovi prije su krali i namirili se. Ako ih smijenimo i dovedemo nove, proći će godine dok se i oni podmire*».

Bio je u pravu. Uostalom, znate i sami kakva nas je svjetlost obasjavala posljednje decenije. Toliko jaka da je ne samo nismo mogli izdržati, već je i oko 200.000 pravednika preselilo na ahiret «bježeći» od takve, suncem obasjane demokracije.

Mladiću, ne bježi od teme?! Dobro profesore, okrećem se oko sebe govoreći svom alter egu dok pišem retke o *novim strankama*. Krenuću putem usmjerenim jednoj temi za razmišljanje (a možda više njih) koju upućujem tebi, vrli čitaоче:

1. Koliko načelnika općina u Bosni i Hercegovini vodi računa o komunalnim problemima stanovnika što dadoše im glas?
2. Koliko često općinska vijeća u kontaktima sa građanima informišu javnost o svakodnevnom unapredjenju življenja na prostoru za koji su odgovorni?

Bilo bi lijepo vidjeti statistiku za više od 130 općina u dragoj nam zemlji koja bi svojim poražavajućim bilansom natjerala sve nas da dobro promislimo o maloj (ili nikakvoj) odgovornosti koju načelnici osjećaju prema stanovništvu općine koju vode.

I još jedna stvar- izabrani su **lokalno**, ali «*homo balcanicus*», rođen kao opća sveznalica, kada jednog dana postane načelnik, odmah svoje aktivnosti usmjerava **globalnim** snovidjenjima dok ga vijećnici unutar skupštinskih klupa aminuju uljuljkani u sopstveno poslanje «**komandira straže**», ako to tako možemo nazvati.

I, konačno, dolazimo, dragi moj ,profesore, do odgovora na pitanje sa početka ovoga teksta- O kakvim se to novim strankama radi?

O strankama (ili partijama) koje će svoje aktivnosti usmjeravati ka čovjeku, ali ne apstraktnom, nacionom bitku koji živi tamo negdje preko sedam gora i sedam mora u zemlji Utopiji, već ka čovjeku koji svoje bivstvovanje neće mjeriti količinom «per nacia ad astra», odnosno čovjeku koji će u svakom trenutku imati, ne samo informaciju šta je dobroga učinjeno za mandata izabranih dužnosnika, već i neposredno uticati (ne čekajući naredne izbore) na svakodnevnu politiku vlastitog okruženja.

Koje i kakve stranke nam to mogu obezbijediti? **Stranke koje će svoje aktivnosti usmjeriti samo na krug općine gdje se kandidiraju i koje će u svom nazivu imati obavezujući prefiks- mostarska, sarajevska, bugojanska, prijedorska, itd...stranka. Umorni smo od vele- stranaka. Obećavali su nam brda i doline. I šta smo dobili. Prašume i pustinje ljudskoga duha kojemu nikada ništa drugo i nije bilo na umu do uhljebiti, nepotizmom omedjene, slične bezlične spore nauštrb ovdašnjih građana (i naroda).**

---

² Za ne znaš, sine, sa koliko malo mudrosti se upravlja svijetom?

Šansa postoji. Potrebno je samo uobličiti program usmjeren gradu/općini. Zakoni o lokalnoj samoupravi daju velike mogućnosti. Još uvijek neiskorištene. Jer svaki organizam se sastoji od ćelija a država od malih zajednica što živom je čine.

Ovdje i sada je(su) potrebna stranka(e) koja će pomoći općinama u:

1. Razvoju potencijala koje svaka općina neosporno posjeduje.
2. Zaštiti daljeg rasapa privrede usmjerenog bestidnoj akumulaciji prvobitnog kapitala.
3. Brizi o tzv. «malim dobrim ljudima» koji čine zajednicu otvarajući im mogućnost da neposredno utiču na razvoj općine: prijedlozima, pitanjima, zahtjevima.
4. Razvoju kulture unutar društva gdje kulture skoro da i nema.
5. Očuvanju kadrova, odnosno stimulisanju obrazovanja onih kadrova što umijećem svojim mogu unaprijediti zajednicu u kojoj žive...

I tako dalje... I tako dalje...

Razmislite malo o tome, dragi moj ,profesore! Šta možemo izgubiti? Ionako smo već testirani na različite načine. Možemo samo dobiti... i nadati se. Valjda?!

“MOST” broj 147 (58)...februar/veljača 2002.g.

Odlazim u noć

Mnoštvo je napisalo u štampi bosanskohercegovačkoj (kako rekoše, tzv. «bošnjačkoj») o tome kakva nas «sjajna» budućnost očekuje u narednih desetak godina.

Istovremeno, snaga pisane riječi nikako da prođe u misli pravednika koji svojim glasačkim odlukama kreiraju pretpostavke te «sjajne» budućnosti. Štrajkovi, bestidno, ničim kontrolisano, neoporezovano bogaćenje; *snaga vitalnog nacionalnog interesa*; vapaj boračke populacije i siromaštvo globalnih razmjera su ta «sjajna» budućnost Bosne i Hercegovine koju već danas živimo.

I šta?!

Ne mogu sebi objasniti šta smo debelo zgriješili da nam se dešava ovakva iskreno «zgužvana» sadašnjost budućnosti.

Sjećam se oca svoga u svojim četrdesetim. Meni je tada bilo samo važno kako «skontati» neku «koku» u Gimnaziji, a njemu:... *Sa četrdeset je imao pristojne prihode visokobrazovanog profesora čime je mogao sebi priuštiti slasna ljetovanja po Francuskoj, kuću na moru i bogatu trpezu...*

A ja, danas, 2002.g., u svojim četrdesetim imam to što imam:... *Idem u očevu kuću na more. U Francusku idem jedino ako me netko pozove o njegovom trošku. Trpeza? Ako to tako mogu nazvati- siromašno bogata baznim vitaminima...*

No, nije li želja svakoga od nas da dostignemo vlastitog oca čineći njegovo sjećanje na sopstvenu prošlost bogatijim? Nije li želja činiti bolje? Nije li želja živjeti bolje?

Itekako jeste, ali na ovim prostorima to će i ostati samo želja. I onda će mi netko reći da sam jugo- nostalgija. Ako to znači živjeti bolje, onda jesam, ali nemojte mi, sakriveni pod plaštom naciona, govoriti o boljem u zemlji gdje ta riječ polako (ali sigurno) blijedi iz rječnika svakodnevnih snovidjenja.

Uostalom, glasaj stoko!

I šuti!

Ako ne slušaš, nećeš ni jesti!

“MOST” broj 147 (58)...februar/veljača 2002.g.

Tita mi, ako ovi znaju gdje nas vode³...

Bijaše to dvadeset i prvog dana mjeseca januara 2002.g. Prva vijest tzv. *Udarne emisije*-centralnog TV dnevnika federalne televizije ponovo je kao Huxlejeva *soma* najavila stvaranje *Hrabrog Novog Svijeta* na napaćenim prostorima srcolike države:

Danis Tanović je dobio Zlatni Globus za film «Ničija zemlja»!

Odlična najava za predstojeći finale koji će se ogledati u prestižnoj borbi za “Oskara”, figuru koja je vrhunac dosega filmskih autora cijeloga svijeta.

I kao da sam na trenutak osjetio cijelim svojim bićem da se nalazim u zemlji gdje se svi njeni građani najviše boje pada dionica na berzi ili nadolazeće gripe, a ne onoga što bolno odjekuje planinama bosanskohercegovačkim: neimaštine, korupcije, kriminala, zločina, jada...

Trideset i pet sekundi kasnije, iste večeri, u istoj emisiji, saznao sam da u Živinicama otpušteni radnici štrajkuju gladju dok netom kreirani bogataši sa indignacijom odbacuju njihov štrajk okrivljujući trudbenike same.

Bol i čemer prostrujaše mojim prsima. Kao da osjetih udare okeanskih valova u najjačem uraganu ikada...Sletih u beznadje svakodnevnice uvjeren da smo mi zaista prokleta sretni na ovim prostorima.

Pitate se zbog čega? Jednostavno, zar i sama činjenica da imamo **Danisa Tanovića** ne govori dovoljno.

Raspamećeni i usahli paori ovdašnji i ništa drugo ne mogu biti do sretni zbog toga. Samo tako **Danise**, samo tako...A mi?

Bježati možemo
samo do slijedećeg suočenja
sa samim sobom.
Već tamo
nas
čeka
nastavak očaja.

“MOST” broj 147 (58) februar/veljača 2002.g.

---

³ Parafraza replike Branka Djurića na samom početku filma “Ničija zemlja” Danisa Tanovića

PAKLENI DŽENNET

Kada samo pomislim, dragi moj ,profesore, da ja, u stvari, još ništa nisam ni naučio. Kako možeš tako nešto i pretpostaviti, mladiću moj?- odjekuju damarima mojim riječi umornog starca što mentorom mojim jeste- *alter ega*..

Znam da ništa ne znam, profo! Da pojednostavim: Niste li me uvijek učili da ne činim zlo? Jeste. Niste li mi uvijek govorili da budem samosvjesno biće koje nikada i nigdje ne smije ići preko leševa? Jeste. Niste li mi naglašavali da je svako dobar dok se ne dokaže suprotno? Jeste.

Dobro, čuo sam tvoje tirade, ali šta one znače?- čujem riječi što duboko odslikavaju um čovjeka koji je protekle četrdeset i dvije godine moga studija svo svoje znanje usmjerio ka stvaranju čovjeka u meni.

Šta znače? Kako, šta znače? U proteklih dvanaest mjeseci pune su novine napisale o dobrim djelima ničim izazvanim do pukom željom da pomognem onima kojima je ta pomoć potrebna. Da pojasnim.

Ljeta gospodnjeg 2001., prijatelji iz Holandije mi se obratiše sa željom da pomognu djeci Srednjobosanskog kantona. I bijaše tako. Paket igračaka i raznovrsnih šarolikosti dodje u sva obdaništa/vrtiće tih prostora. Istovremeno, po prvi puta od kada postoji, Pedijatrijski odjel Travničke bolnice dobio je lijekove (vrijednosti od 10.000 DEM) po vlastitoj želji, sa rokom trajanja čak do 2005.g. Netom iza toga, na samom izdisaju najtoplijeg godišnjeg doba, odvedoh u Francusku, o svom trošku (*pardon, od prodaje moje knjige novci se stvoriše- 16.000 DEM*), petnaestoro bosanskohercegovačke siročadi u motel iznad olimpijskog Grenobla, u Lars en Vercors. Ostalo je sve historija/historija/povijest...

Nastavljam dalje, moj profesore, jer vidim da Vas zanima suština priče. Na samoj «sredini» jeseni, početkom studenog/novembra iste godine, uz pomoć mojih prijatelja iz Francuske, tačnije Albertvilla (*čudno, i to je Olimpijski grad*), Pedijatrijski odjel iz Travnika ponovo postade' bogatiji za jedan ultrazvuk aparat vrijedan 300.000 DEM kao i određeni broj medicinskih pomagala. Da bi, drugoga , Anno Domini 2002., uspio, uz pomoć moga prijatelja iz Luxemburga, obezbijediti 120.000 Eura za liječenje i transplataciju koštane srži za malog dječaka, oboljelog od najtežeg oblika leukemije, iz sela Mosor kod Travnika na klinici u Beču (Austrija). Čak i avion poslaše po njega.

I to nije sve, jer u pismu što stiže mi na adresu dvanaestog dana navedenog mjeseca, nepoznata zahvalna mještanka sela Mosor napisala: «...želim da znate da svaki put kada se spomene Vaše ime u meni se pokrene neki nepoznat osjećaj kroz cijelo tijelo. Sva nekako zatreperim pri saznanju da stvarno postoje ljudi kao Vi, a ne samo oni što žele javno da budu, a nisu spremni učiniti ništa od čega nemaju ama bar malo koristi, bilo da su to političari, imami, javne ličnosti, itd. Voljela bih da jednom dodjete u naše malo mjesto, možda poslije povratka malog Sameda sa liječenja, te nam ukažete na značaj pomaganja drugima bez ljudske nagrade...»

I, znate li šta sada znače one Vaše riječi, dragi moj profesore? Naravno, da ne znate, i oprostite na izrazu- *isparih, profesore!* .

Metodološko pojašnjenje je slijedeće:

- a) opterećeni sopstvenim problemima, mali broj pravednika jeste svjestan ovih aktivnosti, ali ne poduzima ništa da krene tim putem;
- b) većina sitnih gramzivih stvorova što sebe ljudima zovu mi se smije iza ledja, šapćući: «E, levata, a ništa sebi nije uzeo...?!»;
- c) dok drugi, nemoćni da čak i to kažu, od zavisti pucaju.

Dobro, I...? Šta, I? Kako objasniti samome sebi da je sve *blowing in the wind* u pokušaju jednog malog čovjeka kao ja, dragi moj profesore, da primjerom ukaže na potrebu činjenja dobra. Ne mesijanstva! Ne, mesijanstva, profesore, već samo činjenja dobra.

Studente moj, kada ćeš konačno shvatiti da činjenje dobra će dobro dati.

Samo kada, samo kada...?- čujem potmulo stenjanje iz sopstvenog grla.

E, za tako nešto se mora sačekati. Strpljenja i sabura. Strpljenja i sabura...

Godine prolaze i ja više nemam snage čekati, čekati i čekati. Zbog čega bijelo nije bijelo? Zbog čega crno nije crno?

Filozofiji ovdje nema mjesta, studente moj. Ovo je Bosna i Hercegovina. Prokleto džehenemski prostor omedjen planinama krvi. Tvoj pokušaj je samo kap u čaši trajanja. Napuniće se jednog dana. I tada ćemo je svu ispiti do dna. Sretni.

Naravno, dragi moj profo, a tada ja već neću biti živ...Ili mi se samo tako čini?

“MOST” broj 148 (59) mart/ožujak 2002.g.

Nama je potreban novi rat!
(Bosna i Hercegovina post mortem)

U zemlji sivila i beskonačno izmrcvarenih tijela osoba što sebe ljudima zovu, jedna riječ muklo odzvanja damarima pustih želja- *Strategija!* Klaićev rječnik Stranih riječi (izdanje 1951.g.) opisuje *Strategiju* kao ***nauku, koja istražuje i razradjuje u uzajamnoj vezi političke, ekonomske i specijalno ratne elemente pripravljanja i vodjenja rata!***

Sedma godina ***poslije***, svojom bezličnošću najavljuje nastavak sunovrata boljeg predskazanja i kao takva samo dolijeva još više ulja na vatru onima što žele se ogrijati nad pepelom *moje drage BiH*. I zbog čega, dragi moj profesore, nama treba novi rat? Reci, samo reci, školarac moj nikada neprežaljani, odzvanjaju u ušima mojim riječi vremešnog starca istovremeno lijepog ,ali i usnulog imena- ***Alter Ega*** .

Zbog toga što ovdje ne postoji *Strategija* ni za jednu oblast ljudskog stvaranja i življenja a bez nje smo osudjeni na lagano odumiranje. Da, odumiranje. Ranije (ah, ta stara dobra vremena) smo čak i filmove snimali o njoj praveći čak i «Strategiju švrake», a danas...

Dopustite mi elaboraciju na slijedeću temu: Obrazovanje ovdašnje mladosti. Ne, ne želim lamentirati nad već rečenim i napisanim o toj troglavoj, nacionalnom mitomanijom opterećenoj aždaji, već želim samo metodološki naznačiti, dragi moj profesore, KAKO bi to bilo lijepo kada bismo imali *Strategiju* obrazovnog procesa a da istovremeno ne probudimo to frankeštajnsko čudovište nastalo u laboratorijama Daytona prevarivši je na jedan veoma znanstven način.

Izrekoh tu riječ- KAKO! Evo ovako- Krenimo od Vijeća Ministara, tog Vladara nad Vladarima, i zatražimo da od entitetskih vlada (a oni od nižih nivoa) zatraže slijedeće:

Informaciju/Anketu nastalu kao produkt analize svih preduzeća i njihovih potreba za kadrovima u narednih pet godina.

Tražim li mnogo? Da, sa njihove tačke gledišta. Jer tada bi na vidjelo konačno isplivala kompletna informacija o poslovanju svake firme/preduzeća i ne bismo imali ovo što danas imamo: neplaćene poreze i obaveze prema državi. O drugim stvarima da i ne govorimo. Kako bi to bilo lijepo iz škole direktno na posao otići. A ne na biro rada ili u red za vizu ka nekoj zemlji što koristi pustu pamet sa ovih prostora.

Strategija obrazovnog procesa bi činila baš to:

- a) Izgradnju zemlje na zdravim korijenima usmjerenim potrebama općeg dobra,
- b) Ostanak prijeko potrebnih- obrazovanih kadrova na ovim prostorima,
- c) Pretpostavke ekonomije tržištu usmjerene,
- d) Obrazovni proces neopterećen viškom znanja a manjkom kadrova.

Da, novi rat *Strategijom* uobličeni. Rat za Bosnu i Hercegovinu dostojnu čovjeka.

I neupitno naivan kakav već godinama jesam, dragi moj profesore, ja i dalje vjerujem da imamo snage za to.

U pravu si, studente moj: *neupitno naivan*.

Moram te riječi svakako zapisati.

ANIVOGECREH I ANSOB

Prevodilac, molim!

Može li se pasti niže? Bez lažnog lamentiranja nad vlastitom sudbinom - NE MOŽE!
Dobro, dragi moj apsolvante, hajde, de, - metodološki odbrani sopstvenu tezu.

Profesore, prijatelju, jednostavno je to...

Valja nam samo zagrebat i ispod površine i pronaći more, šta more, okean validnih primjera:

1. Dok zastupnici Federalnog parlamenta najavljuju štrajk zbog potrebe za većim prihodima koji nerijetko prelaze četiri prosječne mjesečne plaće, više od 80 % (osamdeset!) stanovništva preživljava sa 60 pheninga dnevno...

2. Dok pojedini politički moćnici otvaraju doktorske ordinacije svojim suprugama, penzionersko/mirovinska populacija kumi i moli doktore za besplatne recepte nemajući sredstava za plaćanje lijekova...

3. Dok političari (nije ih potrebno navoditi, prepoznaće se!) šalju sopstvenu djecu na studij u inostranstvo uz potporu stipendija kreiranih od njih samih, studenti trudbenika ovdašnjih žive na jednom obroku dnevno uz najavu nereligioznog post-a....

4. Dok glasno uzvikivaše: PROMJENE!, sadašnji moćnici uhljebiše, nepotizmom omedjene, daidjiće- amidžiće- stričeviče, na mjesta što bijahu i jesu ogledalo zemlje što živjeti traži- različita konzularno- diplomatska predstavništva širom svijeta. Samo su nastavili ono što njihovi prethodnici počеше- rastakanje drage nam zemlje...

5. Dok transparentno najavljivaše decenije zatvora za bivše vlastodršce, oni im nerijetko postadoše *nevidljivo-nametnuti* «**spiritus movens**» vlastitog poslanja. I ruku pod ruku odlaze u noć vodeći nas kao onomad *Domanović* «**Vodjom**» *svojim (i našim)*.

Mogao bih neprestano nabrajati usud ovdašnji, ali sve ovo zaključku teži.

Jednom i jednostavnom- Politička neobrazovanost nepostojećeg javnog mnijenja i ne može ništa drugo očekivati do strpljivo stajati na peronu uskotračno -jednosmjernje pruge što vodi ka **Hadu**. Odnosno **Džehenemu**, da ne kažem **Paklu**.

A kako će on izgledati, dragi moj studene?

Kakvo je to pitanje ,profesore?

Valjda i sami vidite!

“MOST” broj 148 (59) mart/ožujak 2002.g.

S J E T N A S M R T

Od Vardara pa do Triglava

Četrnaestoga dana, mjeseca trećeg ,godine što polako klizi niz lice sudbine snene, dogorjela je i posljednja svijeća nad grobom nekadašnje zajedničke države. Više nigdje i nikada, osim u historijsko/povijesno/istorijskim enciklopedijama riječ Jugoslavija neće predstavljati ništa do samo odsjaj nekadašnjih zajedničkih snovidjenja.

Zajednica naroda što Slavenima bijahu, poslije neprirodno ostrašćeno bezobraznog ubistva nje same dolaskom ljudi čija imena više ne pamtim (ne zaslužuju pamćenje?!) umrla i jeste baš onako kako je i nastala- željom onih istih što stvoriše je.

A sve samo da bi ostali na vlasti!

Solana Xavier, Visoki predstavnik Evropske Unije svjedokom bješe stvaranja nove utvare što sada nazvaše nekakvom unijom Srbije i Crne Gore.

Ne, ne želim lamentirati nad nečim što već sada je strano tkivo mojih misli, dragi moj profesore!

«Profesore! Pa ti spavaš... Uh, oprost mladiću, ali godine učiniše svoje.

Zaspah nenadano. No, gdje stade?...Jer...tako si lijepo pričao»- protrese se stari profesor.

«Gdje da nastavim?»- pomislih.

Možda od onoga dana kada su krvožedne aždahe zla sunovratom razuma razvalile i posljednju nadu u mogućnost zajedničkog življenja.

Čekaj! O čemu sada govoriš? Kao da si odlutao od teme- stiže me reski upit *Alter ega* moga. Nisam, nisam, jer kako drugačije nazvati sve **ONE** što rekoše kako:

- 1) *Nacionalnim osvješćenjem Švajcarsku modernog doba stvaramo...*
- 2) *Jezičkom isključivošću vrata raja/dženneta otvaramo...*
- 3) *Kolektivitetom individualitet nadomještamo...*
- 4) *Feudima budućnost kreiramo...*
- 5) *Mržnjom ljubav stvaramo...*

Zaista? Čime objasniti sve nebuloze što orwelovski oprašē i posljednju naznaku normalnog uobličavanja jednostavne riječi mudrošću omedjene- ŽIVOT!

Dragi moj profesore, ne stidim se prošlosti svoje jer i tada, baš kao i sada, bijah sam na vjetrometini zloslutne sudbine. «Ne pretjeruj, studente moj, nisi sam bio. Bilo je i drugih, a i sada ih ima»- prekide me sada već dobrano razbudjeni glas dragog čovjeka u meni. «Oprost profesore.»- zanesoh se.

I ja sam samo čovjek, insekt ove civilizacije izgubljenih srca.

Ne stidim se borbe za OPĆE, tu riječ koju zlomisao neprestano izjeda sopstvenim zubima, života gladna...Nestala je zajednička domovina za koju ne osjećam više ništa do žal za nečim što dobro bijaše.

A sve što je dobro, kratko traje.

I ne ponavlja se.

“MOST” broj 149 (60)...april/travanj 2002.g.

PROSJACI UMA

Mi sami...

Prisjećam se godine 1980. Za one koji ne znaju (ili to jednostavno ne žele!), da ponovim kako je to godina kada je otišao *najveći sin- Josip Broz*. Nikada neću zaboraviti suze u očima igrača i publike na stadionu "Hajduka" u Splitu, kolone ljudi na ispraćaju *besmrtnog voza* iz Ljubljane i svim onim suzama tokom njegovog putovanja do Beograda. Tada je i Sava plakala. Ili mi se to samo činilo?

Danas, dvadeset i kusur godina kasnije razmišljam o zgarištu nastalom na prostoru nekadašnje zajedničke domovine. *Zgarištu*, što omedjiše ga znalci manipulacije ovdašnjim narodima (i gradjanima).

Razmišljam, ali nikako da shvatim šta je to što nagna ljude *na brdovitom Balkanu, u zemlji seljaka*, da krenu u rastakanje Socijalističke Federativne Republike

Jugoslavije.

Bio sam nacionalno ugrožen!- pokušava dragi moj profesor, alter ego moga suicida, uvući sopstveno biće u razgovor.

Rekoh mu:» Ako se nacionalna ugroženost ogleda u slobodi vjere i vjeroispovijesti i izgradnje bogomolja kao nikada prije u zajedničkoj historiji/povijesti/istoriji, onda i jesi bio nacionalno ugrožen. Mislim da se odgovor nalazi u onom *životinjskom u ljudima- bilo nam je isuviše dobro da bi potrajalo.*»

Ali, ti tada nisi mogao pisati kao danas. Da si pisao to što pišeš sada, u hapsani bi završio!

Nasmijah se i naglasih:» Daleke 1986.g. sam kao mladljahni novinar u lokalnom listu «Viteški vjesnik» u Vitezu (gostujući na svom putovanju iz Sarajeva u Bugojno) napisao tekst pod naslovom- *Guliverska predviđanja, liliputanska ostvarenja-* i ostao...živ. Da, zvali su me u lokalni CK, ali kada sam im odbrusio da, ako žele negirati moje stavove o provodjenju samodoprinosu za zapošljavanje, to mogu uraditi u rubrici reagiranja u navedenim novinama, ostadoše bez teksta. Dalje me nisu gnjavili. Još jedan primjer, dragi profesore- pred same «demokratske promjene», 1990.g., na ovim prostorima vodih prve privatne novine u BiH- bugojanski «POTEZ» koji je istočno, zapadno, sjeverno i južno prozivao, i ostadoh...živ.

I kao što vidiš, nisam u hapsani završio, a pisao sam i tada. I ne stidim se nijednoga svoga teksta ni tada, pa ni sada. A oni koji ti ubaciše zlomisli ovakve vrste u tvoja promišljanja su baš oni koji su bili najveći glasnogovornici totalitarnog komunizma- najcrnjeg oblika socijalističke vlasti. Danas su borci za slobodu medija. Jadna je ta sloboda.

Ali, sada imamo svoju državu!- ponovo se javi ostarjeli profesor. Majko moja, ti ovo zoveš državom. Definicija teritorije po kojom hodimo od 1992.g., pardon, od 1995.g., se može uobličiti u slijedećem: «*Pseudo- Feudo- Kapital- Nacion- balon state*»- koja samo što se nije urušila sopstvenim libidom o uspostavljenosti. Ne, ovdje nema države jer ovdje ne postoje tri osnovna postulata slobodnog društva:

Tolerancija različitosti.

Vladavina Prava.

Uspostava znanja.

Ovdje su na sceni isključivost naciona, pravo vladavine i moćno neznanje.

I ponovo se prisjetih 1980.g. Bezbrizno uranjajući u snove, sanjajući svakodnevnu moru surovih budjenja. Ovako više ne može. Jednostavno, ne može...I ne znam odgovor na pitanje KAKO prevazići sve ovo.

Možda ti znaš, vrli čitaoče?

A,

...krhko je znanje....Balkansko...

“MOST” broj 149 (60)...april/travanj 2002.g.

RAJA I PAPCI!

Odbljesak bivstvovanja u glavnom gradu nepostojeće države u trajanju ,više od dvije decenije nalaže mi da usmjerim svoje tirade ka onim čuvenim «sarajevskim» riječima- ***RAJA I PAPCI!***

Jeste, uvijek smo dijelili gradsko biće na gore navedene osobe, no uvijek, i to baš uvijek, oni drugi su nam dolazili glave. I prije rata, kada smo *romanijce* zvali papcima jer, zaboga, gdje će oni nama soliti pamet. I tokom rata, kada smo pridošlice, nesretno prognane ljude, zvali *paorskim papcima* što narušiše urbano tlo svojim ruralnim običajima. A da ne govorimo o onima poslije rata, koji, došavši na vlast, nošeni *krilima naciona*, uništiše i posljednje ostatke onog što mi nekada nazvasmo gradom- Sarajevom.

E, sigurno se pitaš, dragi moj profesore, kakvo je sada stanje, jer, eto *Alijansa promjena* pobjedonosno nastupi. Da, to sam i očekivao od tebe, dragi moj studente! Nastavi, samo nastavi- po ko zna koji put javi se moj *alter ego*.

Nema se šta tu pričati, već egzemplarima metodološki uobličavati vlastite argumente:

Osamnaestog dana ,drugog mjeseca, Anno domini 2002. ovdašnja entitetska, da ne kažem- Federalna TV, emitovaše svoj novi serijal naslovljen «60 minuta». Ne ulazeći u dobre namjere mladjednog Bakira Hadžiomerovića koji ima nesumnjive Dick Cavet (to je onaj američki voditelj sa početka sedamdesetih koji je «derao» ondašnje USA političare) kvalitete, valja mi samo naglasiti da ih treba brusiti u smjeru jednakih aršina prema svim gostima, jer ponekad mu se poneka sitna greškica potkrade- a kod nas se sitne greškice ratovima zovu (primjer: «*Odakle ste. Ne bih rekao da ste iz Sarajeva*»- *ote mu se jedanput u prijašnjem serijalu ka nekome iz publike!?*), svoje napore bih fokusirao ka objašnjenju uvoda ovog snovidjenja.

Naime, jedan od gostiju, inače doktor ovdašnjih znanosti i jedan od potpredsjednika vodeće stranke *Alijanse promjena*, svojim nastupom pokazaše, a i dokazaše, da su papci duboko medju, a i u nama. Elem, da pojasnim. Onako žurnalistički, dragi moj profesore!

Jedna jedina rečenica je bila dovoljna da se upitam, zbilja, gdje smo mi to došli, kada i doktori znanosti na pijedestal ljudske gluposti kao vrednote postavljaju svoje izjave. Jedna jedina rečenica- citat «*Ne čitam ja te novine, a ne mogu ni stići pročitati sve novine.*»- kraj citata. Odgovor na upit voditelja da li je čitao nešto iz dnevnog glasila što se direktno odnosi na ovdašnju svakodnevicu, cijenjeni doktor znanosti je sveo na krajnje ignorantsko ponašanje.

Zbilja, zar i mora čitati sve novine? Zbilja, zar uopće mora čitati novine, gledati televiziju? Ne mora, uopće ne mora da ,zaista, on i njegova/e *Alijanse promjena* koriste ono što nam je «*bogom dano*» na ovim prostorima. A šta je to, studente moj?

Znalci žurnalističke znanosti bi mu jednostavno kazali: ANALIZA SADRŽAJA. Da, Analiza sadržaja, dragi moj doktore, ovdašnjih znanosti. Da imate (a nemate!) malu službicu od koja 2-3 analitičara unutar Vaše stranke/partije koji svakodnevno pregledaju-pročitaju ovdašnju štampu/televiziju, tada bi i ne čitajući/gledajući, čitale sve novine sa ovih prostora.

Na Zapadu, kojem nas tako beskrupulozno vodite, čitavi timovi ljudi rade samo na analizama sadržaja dnevne, sedmične i ine štampe kao i ostalih oblika audio/vizuelnog komuniciranja, da ne kažem informisanja.

No, raja su umorna, jer papci kolo vode.

A ovdje i nikada raja nije bila na vlasti.

Papci su Papke dovodili.

I odvodili.

“Most” broj 149 (60)..april/travanj 2002.g.

Nema nas više!

Bošnjana dobrih...

Ne znam šta reći, dragi moj profesore, na tvoj upit? Ne vjerujem svojim ušima, očima i jeziku...No, da li ja još uvijek imam *jezik*, kako onomad reče Fichte filozofski- onaj što naciju čini.

Sa jedne strane čuju se uzvici:»Ovo su sudbonosni izbori za Bosnu i Hercegovinu!» *Hajte*, molim vas...Sudbonosni? Zar to nisu bili svi oni do sada što zakovaše u posljednjoj deceniji, u tisućljetni mrak, dragu nam domaju. Potukoše se djeca, ali ne bilo koja. Različite nacionalnosti, pardon, etničkog, pa čak i istog porijekla.

Do kada će nam udarati glavom o zid? Do kada će gaziti po našem dostojanstvu? Do kada, moj profesore...?

Sa druge strane budi se istok riječima:»Ako vam priznamo konstitutivnost i istu provedemo na osnovu popisa stanovništva iz 1991.g., našeg entiteta više nema!» *Hajte*, molim vas...Više nema? Zar ga ne zaokružiste paklenim, pardon džehenemskim, udarom na biće Bosne (a i Hercegovine)- *njenu toleranciju stoljećima/vijekovima multikulturom omedjenu?*

Dok sa treće strane zapad odgovara:»Nama kantoni, pardon županije, ne trebaju, jer samo u svom- trećem entitetu, moći ćemo štititi svoja prava!» *Hajte*, molim vas...Svoja prava? Manje populacije na jednom prostoru a više prava nigdje na svijetu nema.

A Srbi, sludjeni svakodnevnim jadikovkama istih onih što ih svojom suludom politikom odvedoše, na samom kraju dvadesetog stoljeća, pet stotina godina unazad?

A Bošnjaci, rastreseni dubokom podijeljenošću sopstvenog bića na ljude, pristalice Cerića sarajevskog, Jusufspahića beogradskog i Čolakovića mostarskog?

A Hrvati, što vodjeni ludom politikom jednog generala (partizanskog, zar ne?) okrenuše ruku na braću ,po tlu, svoju?

A Bošnjani? Bošnjani, dragi profesore!

Svi oni dobri ljudi što ne predadoše se bitku naciona i ostadoše dobri susjedi komšijski. Svi oni dobri ljudi kojima nije stalo da ih netko pita kako se zovu već KAKO stvaraju, kreiraju...rade unutar vlastitog poslanja. A Bošnjani? Dobro ljudi ovdašnji koji samo živjeti traže.

Oni, dragi moj profesore, odlaze u noć. Tamniju od svih noći. Goru od kijametskog dana. I tu se nalazi odgovor na pitanje tvoje usmjereno kazivanju sa kakvom se budućnošću zemljica Bosna (a i Hercegovina) suočava.

Budućnosti na ovim prostorima nikada i nije bilo. Ovdje su postojala samo intermezza izmedju sivila ratova.

Ne plači, profesore...moj dragi alter ego.

Moglo je biti i gore.

Mogli smo umrijeti jučer.

I radujte se svakom novom danu jer ovdje su noći sve duže, a dani sve kraći.

Oni ljudski.

Komunikacijski bum- ćorcima

Da li smo zaista toliko glupi? Neobrazovani? Izmanipulisani? Isprani?

Studente, dragi! Zbog čega u uvodu sopstvenih vidjenja svakodnevnice radiš nešto što iole obrazovan intelektualac nikada ne bi uradio: *Ideš u sridu...* kako bi to lijepo kazao barba Stipe iz Makarske...

A zašto to ne bih uradio. I oni gadjaju *u sridu*, kako rekoste dragi moj profesore! «*Da li ću se ikada moći riješiti bedastoća sopstvenog libida alter- egovskog?*»... pomislih u sebi istovremeno zapitavši se, *zbog čega se baš to meni dešava- podvojenost sopstvenog bića.*

Da nastavim, profesore! Radi se o Federalnoj televiziji Bosne i Hercegovine. Radi se o prividu unutrašnjih vidjenja ličnog poimanja televizije kao *alata* isfrustriranih pojedinaca koji bi željeli na pijedestal ovdašnjih zbivanja postaviti sebe kao mjerilo komunikacijskih snovidjenja. Pojasniću, jer znam koje je Vaše slijedeće pitanje. Naime, ugasiše BHT u namjeri da na njenom pepelu prvo izgrade entitetske a zatim i nju samo. Prodje, eto, već skoro pola godine (ili malo i više) a ja još nisam ugledao «*komunikacijski bum*» koji se trebao desiti stvaranjem nečega što bi trebalo da bude televizija ovdašnjeg, većeg entiteta.

No, da nabrojim samo određene zamjerke (metodološko uslovne- naravno profo!) koje će nas odvesti i do zaključka samog:

a) Novinarstvo iznjedreno na ratnim temeljima ispranih duša bez imalo naznaka što vodi nečemu definicijom omedjenom- *angažovani žurnalizam koji istražuje, pita i zaključuje a ne- zaključuje, odgovara i moli. Žalosno!*

b) Da li je moguće da netko ko je do jučer pisao i govorio jedno, preko noći, bez imalo lamentiranja i traženja oprosta, postane mjerilo sasvim drugoga i drugačijeg. *Fuj!*

c) Lektor kao mentor i «*conditio sine qua non*» odgovarajućeg televizijskog poimanja nastupa jednom riječju- ne postoji...Ili postoji, ali jednostavnim riječima kazano- ni sam ne zna šta uči urednike centralnog Dnevnika FTV-e. *Obrazovanje neukosti usmjereno- to je nama naša borba dala!*

d) Dječije emisije- moglo bi se pronaći sijaset lokalnih televizijskih kuća koje to rade bolje od jednog *Super Maria* čiji najveći domet jeste- «*keziti*» se u kameru umjesto pokušati približiti, da ne kažem usmjeriti djecu pravilnom saznanju šta televizija može biti- *alat ka podlošci odgovarajućeg obrazovanja van škole. O tempora, o mores!*

e) Emisije iz kulture vode i čine ljudi čije nikada neprežaljene i bolesne ambicije «*nedokazano*» indolentnih autora vode ka samom kraju- kulture. *Slike slova?* Pokušaj boljeg, ali još uvijek nedovoljno uobličienog vida izlaska iz ljuštore da sve što je dobro i kvalitetno jeste i mora biti- iz Sarajeva. *Otvorite malo prozor, prijatelju!*

f) Političke emisije? Mjesto gdje se «*šuplja*» postavlja kao mjerilo svega. Kao naznaka da jedni te isti mogu bez prestanka udarati našim glavama o zid. Novinari? Mladjahni Bakir Hadžiomerović pokušava. I pita. Uostalom, on i njegova ekipa su iz vanjske produkcije. *Pitkošću označen predah. Plus za njega.*

g) *Sport uber alles.* Cilj je zabaviti mase. Malo sporta, malo «*soap-a*» i ponovo malo sporta i opet sapunice, kako bi, nedonoščad kakva i jesmo bili zadovoljni onim što imamo (da li i imamo, dragi moj profesore?). *Salihamidžić iz naše Jablanice «razvaljuje» po Švabiji. Razvaljuju i nas po Bosni kojekakve neobrazovane protuhe iz bijelog svijeta uz pomoć domaćih izdajnika!*

h) Filmovi tempirani u «*udarnim terminima*» gdje se uz mnoštvo krvi, sočnih psovki i seksa, pripremamo za neki novi rat, za neko novo klanje. I jadanje. Reči

ćete, profesore, da ima filmova. Ima, ima i to one jeftine C- produkcije, čija snaga dopire do predgradja alternative sumornosti sopstvenog bića- bosanskog. To i jeste cilj. Učiniti mogućim nemoguće. Ima filmova. Ima! *Mogli bismo i indijske uvoziti. Ljubavi, ubistva i intrige na sve strane!*

Mogao bih ja još, profo moj! No, zaključak je validan u svemu ovome. Ovo što oni nazivaju Federalnom televizijom i zbog čega će me «rašćerečiti» prvom prilikom, nije ništa drugo do *nesuvislo nedonošće* producirano od strane iskompleksiranih likova što kolo vode. Kako onih unutra, tako i onih što ih na ispašu vode. No, studente dragi, KAKO to sve popraviti?

Na slijedeći način:

- 1) Angažirano novinarstvo;
- 2) Stručno uobličeni i žurnalizmom omeđjeni kadar;
- 3) Marketinški usmjerene aktivnosti;

A KADA se tome možemo nadati?

Nažalost, prijatelju, u nekom drugom vremenu sa nekim drugim ljudima. To već «zadire» u politiku. A ja se time ne želim ovdje baviti, profo moj!

“MOST” 150 (61)..maj/svibanj 2002.g.

Da li sam trebao ostati?

Probudio sam se u znoju sopstvenog košmara. Večer pred spavanje sam se upravo vratio sa zajedničke kafe ispijene u društvu starih frendova u sarajevskom Hotelu «Nacional».

Rasprava je bila žučna te večeri- Hoće li «pitari» pobijediti «čevabdžije» na slijedećem derbiju? «Grbavica» se grčevito spremala za taj jesenji meč- 1990.g.

No, ni raja sa Koševa nije sjedila skrštenih ruku- znala je da ih čeka pakao u «donjoj čaršiji». Raspravljali smo o onome što tišti svakog iole obrazovanog Sarajliju-

kako preživjeti do I-og i ostaviti nešto za «tekmu» što pred nama bješe.

Nismo je dočekali. Bar ne neki od nas. Probudio sam se dvanaest godina kasnije, sedamnaestoga dana, trećega mjeseca, vjerujući da nisam pogriješio.

Prije utakmice sam otišao u Berlin. Jednostavno otišao. Danas sam stanovnik Los Andjelesa.

Ali, i dalje se budim u znoju sopstvenog košmara. Očekujući da ću se nekim čudom ponovo naći u 1990.g. Sa rajom i pričom o «tekmi».

Strah me je zaspati ponovo. Mogao bih se probuditi u nekom novom vremenu, sa nekim novim ljudima, bez nade da išta mogu promijeniti. Baš kao i sada.

Jugoslavije nema od 1991.g.

Bosne i Hercegovine nema od 1995.g.

Ni mene više nema.

Ostao je samo odsjaj čovjeka što živjeti traži.

Unutar ludila bezumlja.

Sopstvenog.

Bosanskog?!

Hercegovačkog?!

“MOST” broj 150 (61)..maj/svibanj 2002.g.

Kriminal i mi

Donkijhotovski, pa kud koji...

Godine su prošle pune muka, ginulo se za slobodu nijemo...I sa pjesmom umjesto jauka...druže Tito, mi ti se kunemo!

Zbilja, gore navedene pohvale ludosti kao da su u proteklih deset godina (da li da kažem deset ili dvanaest, pitanje je sad!) bile ***perpetuum mobile*** usmjerenja i radjanja boraca koji neodoljivo podsjećaju na prohibicijski period tridesetih godina prošloga stoljeća/vijeka u zemlji najrazvijenije demokracije- USA.

Eto, od tada je prošlo osamdesetak i kusur ljeta, a u ljudskom genu se ama baš ništa nije promijenilo. Bar ovdašnjem.

Tko vlada Bosnom i Hercegovinom danas? Tko odlučuje o svakodnevnim «zatiranjima» svake iole nade ka boljitku našem? Tko, dragi moj profesore?

Ti opet patetičnim naricanjem kao da pokušavaš sprati odgovornost sa sebe- čujem glas nutrine što profesorom mojim jeste.

Naravno da je patetično jer kako drugačije pokušati do ogoljivanjem do same srži nakanu vlastitu, a i vašu- ***Želju za kreacijom na temeljima zdravog društva.*** O, kako to ***fromovski*** zvuči. ***Ne pravi se pametnim, već idi ka suštini-*** grube riječi zaparaše moje uši.

Dobro....:

Bosnom i Hercegovinom danas vladaju dojučerašnji prosjaci naših duša. Dojučerašnji zatvorenici duha koji, *kako sami rekoše*, u Savezu komunista bjehu tolike godine samo da bi ga *rovarili* iznutra sopstvenim angažmanom.

Al Capone je, da je htio, mogao biti gradonačelnikom Chicaga (čita se: «Šikaga») a koliko takvih i sličnih osoba danas hoda ovim prostorima?

Eh, kad se sjetim, bješe jedan takav koji mirno ode jedne nedjelje u maju 1980.g., ostavivši zemlju razjarenim zvijerima koje on sam stvori. Grijech? Jeste, i to mu nikada neću oprostiti. Otišao je u historiju/povijest/istoriju a da nije ostvario viziju pravednog društva. Ne znam da li je i težio tome.

Okrenite se oko sebe i pogledajte tko su čelnici silnih preduzeća privatiziranih orkanom otimačine neprimjerene ni južnoameričkim isključivostima. Neobrazovanim paorima ovdašnjim ne preostaje ništa drugo do brojati dane na *ničijoj zemlji* i čekati radjanje novoga Broza, Josipa. Neće dočekati. Tita više nema i neće ga biti. Ali kako izaći iz svega ovoga, profesore? Profesore? Profesore....? Okrenuh se oko sebe i vidjeh da ga više nema. Otišao je i on ostavivši me samog da izvedem zaključak. Ne znam da li ću moći...

Više ga nema i neće ga biti...Pokrali su sve...Uništili su i posljednju nadu za boljim životom.

Audiatur et altera pars...!

Uzalud vičem.

Nitko me ne sluša.

Profesor je otišao. Narod je ostao...

...Ako se to uopće može zvati narodom.

Bosna i Hercegovina je kaljuža suludih nadanja običnih smrtnika.

Bosna i Hercegovina je vješto ovaploćena laž koja nam se
tako surovo servira svaki dan.
Bosna i Hercegovina je ostala samo u srcima onih koji
donkhotovski
srljaju na vjetrenjače kriminalnih snovidjenja.
Sanzho Panza (čita se: «Sančo Pansa») ne postoji.
Postoji samo sjećanje na njega.
I na nas. I na Bosnu. I na Hercegovinu.

“MOST” broj 151 (62)..juni/lipanj 2002.g.

ALEA IACTA EST!

Cezare, dodji nam opet...

«Počisti pred svojim dvorištem!».

Ova, jedna od najvećih istina ljudske civilizacije je, siguran sam u to, dragi moj profesore, najmanje iskorištena mogućnost oslobađanja grijehova sopstvene prošlosti.

I kada vidim i čujem Dobroga Bošnjaku kako žestoko naglašava na ovdašnjoj blentitetskoj televiziji (kolega Kolar, hvala ti za ovu- genijalna je) i urliče (*parafraza citata*)...*Neka nama granata i samo zbog toga da se nama muslimanima ne ponovi ono što nam se dešavalo u bližoj prošlosti..(kraj citata)*, ništa mi ne preostaje do da se upitam, zbilja, zar nam ne prijete novi rat.

Deset hiljada granata od 120 mm je pronadjeno u Fabrici duhana u Mostaru dok je iz skladišta u Vrapčićima (pored Mostara) izvučeno pet hiljada i dvadeset istoga kalibra. Elem, sa zapadne strane stiže odjek kako bi silina tog eksploziva mogla uništiti cijeli grad. Znamo mi vrlo dobro ko su «vrli pitci neki» što poistovjećuju patnje ovdašnjih naroda u vremenu što se prošlim smatra! Znamo mi vrlo dobro i ko je «seirio» dok je Mostar umirao a MOST topio pod udarima granata! Znamo mi vrlo dobro....!

Ali ne možemo ništa suludoj patnji današnjoj. I zbog Envere...I zbog Marice...I zbog Radmile!!

Studente moj, opet se gubiš u kolopletu sopstvenih snovidjenja. Nepovezano pričaš, bolno udaraju damarima mojim riječi iskusnog znalca, profesora mog. Ne znam šta da ti odgovorim dragi profesore! Ne znam.

Jesam, ja sam pacifista. Žestoki protivnik bilo kakvog naoružanja, eksploziva i ostalih «s...a» ali sam i zagovornik vladavine prava, slobode izražavanja i pravila znanja. Toga mi danas, ovdje i sada, nemamo. A šta imamo? Potpuno obrnute stvari: eksploziva i naoružanja na sve strane a onoga drugog ni u «kusuru».

Sistem, moj dragi učenjače, je kriv. Sistem!

Onaj frankeštajnski, Dejtonom omeđen, jer granata nema naciju i vjeru. Granata ubija. Ne bira. Da li ih i na drugoj strani ima? Ima! Ima li ih i na trećoj strani? Ima! Mi smo, kao uostalom i uvijek do sada, lučonoše promjena. Kada će se pojaviti to i na drugoj strani nije do nas. Do njih je! Strana bi trebalo da je jedna i jedina- bosanskohercegovačka (cijela, cijela...). Za sada su podjele duboke. Rane bolne.

I nadam se da ću se probuditi iz ovoga užasnog sna, zaledjenog sopstvenom nutrinom bijesa. Probuditi u želji da živim u društvu normalnih ljudi, gradjana, nacija,

boja, klasa...Bosanskih...Hercegovačkih...

E, moj sine, dragi moj studente!

Naivnošću plijeniš.

Jednostavno, plijeniš.

Referendum, dum, dum...

Književnik Abdulah Sidran napisa: «Ako hoće Veliku Srbiju, neka je prave na sprat...»

Referendum. Ta magična riječ koja označava vrhunac demokratskih stremljenja svake, iole civilizirane državne zajednice. U razvijenoj, zapadnoj demokratiji, referendumom se, između ostalog, odlučuje o ukidanju određenih povlastica kraljevskim vlastodržcima kao i o ekološkim problemima dok u zemljama «buduće demokratije» referendum nije ništa drugo do puka manipulacija ljudskim bićima.

Čekaj, studente, čekaj!- čujem povišeni «inside voice» dragoga mi profesora. Zbog čega upravo sada o tome govoriš?

Ti, profesore, kao da ne pratiš Sredstva javnog komuniciranja na prostorima srcolike državne zajednice- uzvratih istim tonom. I nastavih...

I car je gol! Ovdje je čak i više od toga. Od 1995.g. kada su udareni temelji rastakanja drage nam zemlje u nepoznatom gradiću u Americi i ništa i nije radjeno do priprema za ovo što nam predstoji u skoroj budućnosti na prostoru manjeg bosanskohercegovačkog entiteta. Da li je to **kraj početka** ili **početak kraja**?

Zbilja, još uvijek razmišljam o tome. Da li je to uvod u konačni obračun sa silama mraka i «uvođenje Srba» u državu Bosnu i Hercegovinu ili je to početak završetka konačnog uobličavanja Republike Srpske kao državne zajednice van Bosne i Hercegovine.

Teške su to riječi, prijatelju- čujem eho vlastitih promišljanja koja «oslobađaju profesora u meni.

*Ne vidim razloga zbog čega bi to bile teške riječi- odgovaram. Rekoše danas, četvrtoga dna ,četvrtog mjeseca 2002.g. kako više od 85 % anketiranih građana Bijeljine jeste za referendum i citiram ” **mirno izdvajanje iz Bosne i Hercegovine**” kraj citata.*

MIRNO IZDVAJANJE!

Elem, konačno je dogorjelo do nokata. U trenutku kada im ništa drugo ne preostaje, političari se okreću tom nedoraslom *outsideru* sopstvenih manipulacija- narodu. Baš kao i kada ovdašnje, federalne, *nacionom ovjenčane* stranke deklamuju kako su oni *autohtoni predstavnici naroda* čiji interes štite i bore se za. I naravno, opet ćemo *jesti korijenje* ako treba jer, zaboga, diraju nam u najsvetije mjesto naše borbe- u entitet uobličen u **paklu krvi, etničkog čišćenja i, kako reče bastion srpskoga angažiranog novinarstva- «Pero sa onoga svijeta»- nebeskih snovidjenja nebeskog naroda.**

Referendum je ovdje samo oblada magičnog usmjerenja konačnog uobličavanja sna stanovnika Haag-a čije ime odjekuje napaćenim snovima kod više od dvadeset miliona ljudi bivše države. Na ovaj ili onaj način.

Nadam se da će karte konačno biti otvorene.

I to bez «kečeva» u rukavu.

Pokera asova će netko odigrati.

Volio bih da to bude onaj bosanski (ali i hercegovački).

Volio bih...

Ali sumnjam.

“MOST” broj 151 (62)..juni/lipanj 2002.g.

Pobjeći negdje, daleko, još dalje...

Profesore?! Kako ste profesore? Zbog čega me ostaviste na vjetrometini ličnih iskušenja proteklog mjeseca?...»Čekaj, čekaj mladi prijatelju!», mirno naglasi ostarjeli čovječuljak sopstvenih vizija,..i nastavi «Kako sam i mogao ostati jer te više nisam mogao prepoznati. Postao si patetični, naricateljski orijentisan, malogradjanski, takozvani «intelektualac na baterije» koji se izgubio unutar kolopleta vlastitih nakana..Morao sam otići, jer samo na taj način sam mogao natjerati budjenje čovjeka u tebi.»...opušteno završi moj alter ego.

Zaista, upitah se, ko sam ja, «intelektualac na baterije» ili «argumentima omedjeni pojedinac»? Na horizontu se budio novi dan plavetnilom opterećen, a ja sam, sjedeći na obodu kreveta razmišljao o usudu generacije. Usudu generacije! Da li je uopće više i ima? Onoga nezajažljivog mladog duha spremnog na svakodnevna odricanja u cilju napretka boljitku usmjerenog. Odricanja «klimoglavih pionira» koji su sredinom osamdesetih pravili već prve najave rušenja čuvene krilatice «ne talasaj» na prostorima bivše nam države. «I šta bi?»- očito odmoran naglasi profesor. Ništa, profo moj! Izgubili smo se! I ako može postojati poredjenje onda je to ono sa čuvenim «šesdesetosmašima» iz USA. Sve ono protiv čega su se borili danas je postalo dio njihovog bića. Licemjerstvo, dvoličnost, hipokrizija!

«Stani malo, dorate!»- uzviknu on, već vidno iznerviran. Ne valja generalizirati, jer nisu baš svi bili na taj način označeni!, ...završi, lagano primičući prvu jutarnju kafu/ kavu/ kahvu dragi mi čovjek.

Nisu, ali gdje je tu snaga generacije, snaga usmjerena promjenama, i ne zaboravite «Filozofzi su svijet različito tumačili, cilj je da se on promijeni!»». «Da, promijeni, i baš kao i ta rečenica, želju ste imali, ali metodologiju promjene niste znali.»- nasmija se profesor. U tome i jeste cilj, odgovorih mu brzo i resko.

Zamislite samo:

- Država općeg dobra, socijalne pravde i političke tolerancije.
- Kanton kao regija koordinacija inovativnih individualaca.
- Općina kao lokalna samouprava samo- kontrolisanih pobuda.

« I ponovo ideš uz vodu, jer:

- **Država izražene manipulacija, društvene hipokrizije i nacionalne isključivosti.**
- **Kanton kao mafijaško «zaokruženi» centar ljudskih otpadaka.**
- **Općina kao «one man band» isfrustriranih pojedinaca.**

«Tu se nalazi suština. To i jeste cilj ljudskoga roda. Ići ka sopstvenom kraju. To, što ti navodiš, studente moj i nije ništa drugo do lažna vizija svakodnevne realnosti.

Prodavati lažnu sliku «world creation». Ne možeš stajavši po strani. Udji u sistem i pogledaj iznutra, pogledaj iznutra. Vidjeti nećeš ništa drugo do «torove besmisla gdje je uvijek bio i jeste cilj- Homo homini lupus est». I ništa više a ni manje, mladi prijatelju!»- *ozbiljno završi čudna individua.*

Pogledah ga blijedo.

Okrenuh mu ledja.

Ovaj put sam ja otišao sa mjesta ubistva valjanih usuda.

“MOST” broj 152-153 (63-64)...juli-avgust/srpanj-kolovoz 2002.g.

Mane vrlina unutar Vrlina mana

Novinari, službenici «u ime naroda»

«Navijačko novinarstvo!» Floskula koja dobija svoje ovaploćenje u godini (zar svaka nije baš ta!) koju izbornom zovemo. «Najlakše je novinara kupiti»...javi s eglas nutrine profesora mog. Ne sumnjam, dragi profo, jer u zemlji gdje neobrazovanost i licemjerstvo postaje mjerilo napredovanja na ljestvici uspjeha, kako društvenih, političkih, kulturnih i inih snoviđenja, ni ne možemo i ništa drugo očekivati. ***Vrlina postaje manom a mana vrlinom*** jer samo na taj način može egzistirati suludo okruženje što ga zovemo Dejtonskom Bosnom (a i Hercegovinom).

Otvoriš dnevne novine- čovjek je osuđen bez sudskog procesa. Sedmične već najavljuju analize načina i realiziraju posao tužilaštva. Znam, sudstvo nam je korumpirano, tužiocu potkupljivi, zavisni od moćnika što kontrolišu naše duše, ali nije li zadatak novinara da iniciraju, ukažu, argumentuju, istraže, ali ne i da sude.

Vladavina prava je još uvijek mislena imenica na ovim prostorima i za pretpostaviti je da će i novinari, ta «savjest čovječanstva» raditi na buđenju svijesti kod šire populacije (namjerno ne kažem javnog mnijenja, jer ono još uvijek ne postoji u srcolikoj zemljici BiH!) kako nam je potrebno uspostavljanje okruženja koje će unutar «Margaritas ante portas» konteksta kreirati nove smjernice. Kakve smjernice? One koje se odnose na viziju «in novinarstva⁴» a ne «within novinarstva⁵». «In novinarstvo» je ona vrsta društvenog angažmana novinara koji će uključujući se u istraživanje, analizu i prezentiranje društvenih događaja, ukazivati na problem i buditi svijest o alternativama, i to ne bilo kakvim, već onima koji samo boljitku vode. Ali, NE! U predizbornoj trci koja je pred nama ovog «krvavog ljeta» 2002.g. novinari su samo puki izvršiocu pojedinačnih stremljenja istih onih koji nas, eto, već od 1990.g. a da ne kažem od 1992.g. (nije li sve počelo još daleke 1980.g., četvrtoga maja?) uvjeravaju kako je nama potrebno «within novinarstvo»- novinarstvo bez bolnih penetracija- novinarstvo poslušnih marginalaca koje teži pukom izvršenju političkih instrukcija i naloga- novinarstvo koje to nije. No, hajmo, de, i malo konkretnije:

- Novinarstvo koje bombastičnim naslovima i «bezmesnim» tekstovima zavaravaju u stilu «jarane, tačno je....pa, pisalo je u novinama».
- Novinarstvo floskule «važno je danas, a sutra je novi dan».
- Novinarstvo bezličnih individua čija cijena jeste jedna večera i red pive (ili soka).

«Zaista, nemam riječi, studente moj! Moram se složiti sa tobom»- pažljivo me slušajući, reče dragi mi profesor.

Bosanskohercegovački novinari danas i ovdje moraju konačno shvatiti da je nagoviještena bolna sutrašnjica proizvod i njihovih ***mana vrlina (ili vrlina mana!?)***. Da je sumorna vizija budućnosti proizašla iz sopstvene slabosti kukavičluku usmjerene.

Šta je alternativa? Jednostavno:

- Biti angažiran novinar nije samo puka prezentacija nečijih suludih smjernica.
- Biti samosvjestan novinar nije samo jednolično, okoštalo viđenje uobličeno unutar «par stotina maraka kartice za dobrobit u ime naroda».
- Biti objektivan novinar nije samo provjera jednog izvora ,već i desetak njih.

---

⁴ «U novinarstvo»

⁵ «Unutar novinarstvo»

Novinarstvo u Bosni i Hercegovini je godinama težilo promjenama sopstvenog bića u skladu sa «modernim- demokratskim promjenama», dok je cilj valjalo da bude tumačenje, analiza i prezentacija sudu javnosti problema koji zaokružuju kako entitetsku, tako i državnu cjelinu ovih prostora. Kada možemo očekivati tako nešto?

Onoga dana kada uz jutarnju kafu/kavu/kahvu budem čitao o rastu dionica BH preduzeća na berzi u «New York-u» ili «Tokiu»; kada budem razmišljao hoću li u Miami Beach ili kanarska otočja tokom ljetnih odmora; kada...?

Naravno, do tada ću čitati o beskrupuloznom švercu ženskim tijelima na «Arizoni» kupajući se u Ore- beachu.

I čekati da netko drugi umjesto mene kaže:»Ustaj vojsko, dosta je «demokratije»...Od danas DEMOKRATIJA, TO SAM JA!»

“MOST” broj 152-153 (63-64)...juli-avgust/srpanj-kolovoz 2002.g.

Umor od čekanja

Creacia Daytonica uber alles

Umoran sam, profesore!- spuštajući glavu u raširene šake kratko sam odgovorio na upit o zdravlju od našeg posljednjeg susreta.

Šta je? O čemu se radi?- britkim i prodornim glasom nastavio je *inner voice* sopstvenog bitka.

Ne znam od čega da krenem jer jednostavno, umoran sam od *kameleonstva*, dragi prijatelju! Osobe za koje sam smatrao da su dušebrižnici mogućih promjena, oni koji mogu donijeti promjene, nenadano su počeli “propadati” u mrak sopstvenih nakana. **Znaš i sam, dragi moj studente, da onaj ko ne mijenja svoje mišljenej je ili lud ili je on sam onaj što kreira mišljenja drugih. Ne bih rekao da je mnogo onih u srcolikoj zemljici Bosni (i Hercegovini) koji čine ovo drugo.**

Dobro, pokušaću biti malo konkretniji. U trenutku kada sam pomislio da, eto, dobismo Izbornu komisiju BiH kao instituciju koja će pripremiti, provesti i valjano implementirati (*volim ovu magičnu riječ*) predstojeće, ko zna koje po redu, istorijske/povijesne/historijske izbore na ovim prostorima bez uplitanja dušebrižnika bjelosvjetskih provenijencija, “odjednom mi bljesnu”. **Ti si stvarno smiješan. Kako možeš tek tako bljesnuti?**-umiješa se eho vlastitih snoviđenja. Izgleda da si i ti umoran, dragi moj profsore! Molim te, dopusti mi da završim. Elem, ovdje i sada još uvijek je na snazi **forma ,dok suština** ostaje po strani.

Forma stranačkih uobličavanja kao moguće pretpostavke boljeg življenja u naredne četiri godine ponovo se javlja kao *kameleonski uobličena* u novim- starim isključivostima okrenutim naciji kao *himeri* nećijih vizija. Namjerno kažem NEĆIJIH, jer odjednom i “neočekivano” ponovo smo okrenuti naciji kao spasiocu sopstvenih stremljenja. Nahranićemo se pričom o tome kako su “oni drugi” uvijek krivi za sopstvene patnje. Pijedestal sopstvene uspješnosti gradićemo na ugroženosti imena što svojim smatramo. Opstanak bića što se nacijom zove, izdržaće i ovom prilikom udare valova suprotnih tabora. Zaista, gdje je tu suština? Tko će nahraniti ekonomski razvaljenu zemlju što je svojom zovemo? Tko će probuditi nadu u svjetlost na kraju tunela? Tko će....?

Čekaj, čekaj, čekaj...Ti svoje pa svoje, kao baba o uštipcima- ponovo osjetih gorčinu sopstvenog odjeka. Umoran sam, profesore! O čemu bih drugom. I dalje se nadam kako ću jednoga dana uspjeti...Ni sam više ne znam šta...Ništa više ne osjećam...samo crnilo pred očima i duhom. Ostavi me, molim te! Ne govori! Ne govori! Jednoga dana probudiću se iz ovoga mračnoga sna suludo nametnutoga biću ovdašnjeg etnosa. I valjda ću konačno postati ČOVJEK. Jednostavno- čovjek.

Načekaćeš se- mirno zapalivši cigaretu, reče mi profesor.

“MOST” broj 154 (65)...septembar/rujan 2002.g.

Velika bol je nijema

Tetoviranje! Postmoderni oblik poistovjećivanja neizraženih sudbina nameće se kao buduća vizija svekolikog JA na prostorima krvave planine što Balkanom

zovemo. Profesore, kako objasniti činjenicu da osobe kojima poistovjećivanje i nije potrebno (jer svakako nose u sebi kvalitet poslanja u sportu, naprimjer) ,ipak ,pokušavaju nadgraditi sopstveni libido oslanjajući se na ledja *aveti prošlosti*, kako to lijepo reče jedan književnik, čije zaboravih ime?

Nije teško odgovoriti na tvoje pitanje, dragi moj studentu! Na prostorima bivše Jugoslavije desio se pomor racionalnog jer do tada nije ni bilo izgrađenog oblika civilnog društva (pitam se, da li ga igdje i ima, poslije 11.09.2001.g.?). U nedostatku racionalnog objašnjenja zbog čega se desio *inferno* slavenskim narodima, naravno da *ublehe* dolaze do izražaja.

A šta ako bih ja sada utisnuo tetovažu Staroga Most-a iz Mostara ili možda Ferhadije Džamije iz Banje Luke. Da ne kažem, riječ Srebrenica sa slovima- jul 1995.g. I kao dodatak- *preživio*. **To i oni žele. Da udješ u tor već ograđenog besmisla poistovjećanja. Jači si ti od toga.** Jer, tetovirani portret Draže Mihailovića na ramenu jugoslovenskog košarkaškog reprezentativca Gurovića, što nam je «ulazio u kadar» na Svjetskom košarkaškom prvenstvu u Indianapolisu u Americi, i nije ništa drugo do planirana prezentacija predstavljanja čovjeka čije ime ostade na prostorima bivše Jugoslavije na pijedestalu mržnje, klanja, satiranja, genocida i ludila iz sredine prošlog stoljeća. To mladi Gurović i ne shvata jer, zaboga, kako takvome mladcu objasniti da na taj način budi «islamskog teroristu» u meni, tebi i mnogim drugima. Na površinu najlakše kod ljudi «izadje» mržnja, zavist i zloba. Ali, oni nas pobiše, prijatelju dragi! I šta onda da radim? Ja ne vidim rješenje.

Jedna jedina riječ, studente moj- **KOMUNIKACIJA**. Na prostorima bivše države što iznjedri mnoštvo nedorečenih entiteta što sebe državama zovu potrebno je ostvariti komunikaciju ljudi, ideja i informacija. I to prezentirati na odgovarajući način na tzv. južnoslavenskom jeziku (reći ćeš, eno ga opet, jugo- nostalgičar) koji obuhvaća 97 % procenata jezika ovih prostora. Filozofi, sociolozi, književnici i umjetnici neka urade svoje, ali okupiti ih na jednom prostoru u jednom vremenu i vidjeti šta će se tada desiti. Kada se prezentira istina o Srebrenici, Sarajevu, Mostaru, Vukovaru, Prijedoru i drugim dijelovima bošnjačko-hrvatsko-srpskog inferna u svim medijima na isti način: činjenice, intervjui, prikazi, reportaže, e, tada ćemo moći pogledati jedni drugima u oči i vidjeti mogućnost za popravljjanje budućnosti.

Jeste, ali ko je taj ko će sve to organizirati?

Iznenada sam čuo glasan smijeh što izbi iz sopstvene nutrine:

Nitko, jer samo sam se šalio s tobom. Ovdje i sada to više i nije moguće. Prije sedam godina možda i jeste bilo. Njemačka 1945.g. nije bila dovoljna za ljudsku sujetu. Ali sada?! Sada nam ostaje samo sjećanje na vrijeme kada su zločinci bili zločinci i ništa više jer i to je bilo dovoljno. Danas ja i ti možemo samo lamentirati nad surovom stvarnošću uz čuvene rečenicu: *Ubijali su nas samo zbog toga što smo željeli živjeti sa njima. I to je već postalo nemjerljivo dosadno za njih.* Pogledao sam u ogledalo ispred sebe polako spuštajući četkicu za zube. Osjetio sam drhtaj u damarima sopstvene sudbine. Profesor kao da je otišao na spavanje, ili možda negdje na piće. Upitao sam se: « Da li smo prokleti? I zbog čega?»

Odgovora i dalje nije bilo.

Maestro i Margarita

Voland naivan bješe jer mačak Juda bijaše

«Hvatajući se za to svoje izmišljeno i nikada umišljeno plemićstvo kao za jedinu preostalu stvar koja im glavu drži uspravnom, tobože uvrijeđeno napuštali su društvo, ali samo onda kada više niti za jednu kap alkohola u njihovom organizmu nije bilo mjesta i, teturajući, odlazili, a pri tom vikali: »Ja sam, zapamtite vi, i po ocu i po majci beg...!»

**Amir Brka «Monografija grada»
2001.g.**

Zaista, profesore, mogu li ijednoga trenutka stvoriti pretpostavke kako su nekada i negdje, na ovim prostorima, plemići hodili...***Genealoško stablo svake familije na ovim prostorima la(h)ko može stvoriti ono o čemu ti govoriš, mladi prijatelju- resko mi uzvрати dragi profesor. Da nastavim. Od kada je svijeta i vijeka samo ognjem i mačem se i dolazilo do titula o kojima ti govoriš. Naime, znanje i valjanost poslanja individue nikada i nigdje nije dolazilo do izražaja u cilju uobličavanja plemićke titule. Samo oni, ogrezli u krvi i zloslutnim nakanama dobro su prolazili na ovim prostorima. Nisu li «noble» osobe upravo najkrvavijih ruku bile. Nisu li izdajnici sopstvenog etnosa najviše valjali upravo sebi. Nisu li...***

Oprostite, što Vas prekidam, ali na taj način upravo negiramo sopstvenu prošlost i najavu solidne budućnosti, okrunjene konačnim definisanjem onoga što je nama nedostajalo stoljećima- korijena etnosa svoga. ***Ne, dragi moj studente! Upravo suprotno, jer sve dok smo suočeni sa plemićtvom kao jadnim predstavnikom prividnog oblika arhetipskog shvaćanja boljeg i savršenijeg čovjeka, do tada jednostavno ne možemo boljitku ići. Ovdje i sada na sceni je stvaranje feudalnog oblika shvaćanja čovjeka kao odabranog borca za «sopstvenog sebe»- uz pomoć korupcije, kriminala i svakojakih, toliko bliskih zala ovdašnjem biću. Dvije hiljade i druge godine, Bosna i Hercegovina je mjesto svih oblika nastranosti i mjesto žalosnih ljudi pretpostavljene sudbine- naroda osuđenih na beskrajne laboratorijske prohtjeve «bjelosvjetskih moćnika». Stotinjak odabranih porodica je već uhljebljeno istočno i zapadno od nas, na prostorima bivše nam domaje. Ovdje je proces u toku i valja ga samo usmjeriti u tom pravcu...***

Opet ja, profesore moj! Kakvom pravcu? Čijem pravcu? Dobro, razumijem, Vaše želje i namjere da razotkrijete namjeru vladara duša ovdašnjih, ali...***Ne prekidaj me!- ljutnu se profesor i nastavi..u pravcu stvaranja novih viđenja svakodnevnne stvarnosti. Jer, kao i onomad, kada kmetovi postadoše plemići tako i danas jučerašnji piljari, vozači autobusa na prigradskim linijama i kaplari žele postati novi veziri sudbine naše. Kako bi samo nastavili ono što je uvijek plemstvo težilo da bude- obični nametnik na leđima ovdašnjeg čovjeka.***

Jasno mi je, dragi profo, ali jedno pitanje se nameće: Kako ih spriječiti u tome?

Nikako! Jer pogan ljudska i ništa drugo ne zaslužuje do patiti se i na ispašu ići vjerujući da će preživjeti. Prisjetih se jedne rečenice iz djela velikog Bulgakova: «Ti ne vjeruješ- Ti ideš u nebitisanje!» Sve je u ovome rečeno. Ne moraš vjerovati da je ovo moguće, ali je baš tako. Samo nastavi razbijati glavu o novim mogućnostima demokracije i shvatićeš samo jedno:

Sudbina je već određena i ona nije nimalo lijepa. Na putu do kijametskog dana čovjeku je osuđeno da pati. Bez prestanka. Svjesnost gubi pred udarom iracionalnog,

svemogućeg duha manipulaciji usmjerenog. Plemići, pljačkaši duha se iznova i iznova rađaju. Samo ih drugačije zovemo. I stvaramo. Ka istom cilju. Kraju sopstvenome.

“MOST” broj 156 (67)...novembar/studeni 2002.g.

Ozonske rupe i tri sunca

Profesore dragi, sretah neki dan tri dobre prijateljice, nanu Muberu, babu Milojku i baku Mariju. Sjede one pred poštom, čekajući u redu za penziju/mirovinu. I u tome ne bi bilo ništa neobično da u trenutku dok sam prolazio pored njih ne začuh duboki uzdah jedne od njih:»*Vidje li ti, draga moja, kako moj Zlatko slabo prođe na izborima...*» Odgovora nije bilo. Samo podjednaki uzdasi sve tri osobe dok čekaše onu malu crkavicu što njihovi rahmetli/pokojni supružnici im ostaviše u amanet ,otišavši u nebesko sretne prostore.

Dobro, i šta si želio time reći? Možda samo naznaku da požališe za nečim što tek najava promjena bješe- isuviše jasan bješe mentor sopstvene sudbine. Indikativno bijaše samo kako one žale za time. **Zbog čega?**

“Pa od njega one nisu nikada i ništa dobile drugo do samo nadu u neko bolje vrijeme obasjano lažnim obećanjima”- *brzo odgovorih.*

E, hajde de, da malo o tome popričamo i pojasnimo tu tvoju kratku priču: Uokvirenost Daytonom pretpostavlja moguću manipulaciju svakodnevnih snoviđenja. Učiniću ti ovo kristalno jasnim sa pričom o repu. Kada je djed za repu, baba za repu, sin za...I iščupaše repu...Svi složno iščupaše repu...Vidiš, to sa repom je jednostavno jer nema betonskih temelja koji obuhvatiše korijenje savremene Bosne i Hercegovine. Alijansa za promjene bješe samo utopistička ideja koja se istopi u velikoj peći zlatom uobličenoj u onom malom gradiću velike sile. Na ovim prostorima mi više nismo ljudi (da ne kažem- građani) već samo brojevi nacionom optočeni.

I šta ima loše u tome?- *već ljutito reagovah.*

Ne rekoh loše jer postavka svega jeste loša. Lično, nemam ništa protiv nacionalnog romantizma lijepo viđenog, davnog osamnaestog stoljeća/vijeku u francuskoj buržoaskoj revoluciji, ali itekako imam protiv nacionalne mitomanije Daytonom omeđene. Ništa i nigdje se ne može uraditi bez famoznog koncenzusa svih «konstitutivnih snaga» ovih prostora. Zlatko jeste otišao. No, ovdje i sada nije važna osoba, već sistem kao takav. Njegova slabost se ogleda u jednoj riječi- ISKLJUČIVOST- na jednom mjestu imati toliko stranačke snage (SDA, HDZ i SDS) a istovremeno malo Bosne i Hercegovine samo pokazuje slabost Okvirnog mirovnog sporazuma. Ti opet poistovjećuješ one koji su se branili i one koji su napadali- ponovno reagovah. Ti jednostavno nemaš strpljenja poslušati me do kraja,- oštro odgovori profesor, i nastavi- Do kada ćemo se vraćati desetak godina unazad? Do kada? Mislim da je i tebi jasno ko je i koliko činio zločina- Haag (SCHEWENINGEN) je mjesto gdje možeš izbrojati sve zainteresirane strane i vidjeti brojčano najbrojnije stanovnike ovog ljetnikovca što pritvorskom jedinicom zovu.

No, po završetku rata mafija ne poznaje granice i nacije. Toga nije bila imuna ni Alijansa za promjene, toliko najavljavana kao proljetni dašak u jedra promjena na sumornom i olujnom nebu iznad Bosne (a i Hercegovine). Kada rekoh kako je tako malo Bosne i Hercegovine na ovim prostorima, mislio sam na ono što je onemogućeno Daytonom- uobličavanje moderne državne zajednice usmjerene općem dobru kako bi i svim pojedincima, a ne samo nekim i...bilo dobro. E, moj profesore, očekivah nešto novo od tebe. To sam znao i sam- mirno reagovah na ove njegove posljednje riječi

Mladiću, ono što moraš (a i trebaš) shvatiti je da budućnost Bosne i Hercegovine jeste sjajna. A zbog čega? Jer gore ne može biti. Može biti samo bolje. Ovako više ne može. Rata nema i neće ga biti. Mira i blagostanja hoće. Samo da se oslobodimo Daytonu.

Ponekad imam osjećaj da si ti, dragi moj profo, od 1990.g. do dana današnjeg bio u krio- snu, zaluđen i sluđen nacionalnom manipulacijom. A ti samo nastavi tako i gdje ćeš dospjeti?! Nigdje. Ostaćeš sam na vjetrometini sopstvenih zabluda u borbi sa vjetrenjačama.

Ja odoh kreirati nova pitanja za neke druge studente. Od tebe sam već umoran, već vidno rezigniran okrenu se profesor.

Vidimo se, mentore dragi, na slijedećim izborima.

Možda budu i vanredni.
Odoh i ja, glupan kakav i jesam.
On na Istok, ja na Zapad.
Sopstvenih nakana.

“MOST” broj 156 (67)...novembar/studeni 2002.g.

Kantonalna (županijska) **Strategija svrake**

*Deset je jedinica koje «objedinjavaju» prostor Federacije Bosne i Hercegovine. Zovemo ih Kantonima ili Županijama (mada Ustavni sud FBiH ima poseban stav o ovim drugim- neustavan je naziv Županija, kažu) ipak one egzistiraju kao takve. «To je nama naša borba dala»- odjekuje damarima mlađahnog studenta. Unutar Kantona/Županija valjalo bi da je organizovan kulturni prostor u cilju boljitka svih građana navedenih područja. No, umjesto ad hoc rješavanja pristupa kulturi kao nečemu što se definiše kao: **Jarane, tebi treba toliko novca, nema problema, ali nemoj puno tražiti jer valja i drugima dati!?!...valja nama preko rijeke, duboka je, široka je...***

Cilj kojem se dugoročno treba usmjeravati je prelazak kulturnog sektora u jednu od ključnih poluga općeg razvitka. Potrebno je stalno preispitivanje kulturnih vrijednosti i poticanje kulturnog pluralizma, uz razvoj multikulturalizma i otvorenost prema okruženju. Potrebno je poticati individualno stvaralaštvo i razvijati kulturnu komunikaciju, uključujući i onu putem novih informacijskih tehnologija.

Osnovni cilj nije tek podizanje potrošačkog ukusa stanovnika Kantona/Županije, nego i kvalitete života na ovim prostorima. U svim segmentima kulturnog stvaralaštva potrebno je zadržati postignuti stepen razvitka, te stvarati osnove za daljnji razvoj, pri čemu je posebno važna otvorenost za nove inicijative. Ti se ciljevi ostvaruju promišljenim povezivanjem profesionalnog, amaterskog i alternativnog djelovanja u kulturi, njegovanjem i predstavljanjem tradicijske kulture, te povezivanjem različitih sektora u životu Kantona/Županije: kulture, odgoja, obrazovanja, ekonomije, turizma, sporta...

Osnovna pretpostavka za ostvarivanje navedenih ciljeva je osiguravanje **infrastrukture**, tj. prostora za rad.

Kako će doći do toga? Na slijedeći način:

1. Prikupljanjem informacija o kompletnoj «kulturnoj infrastrukturi» na području Kantona/Županija, odnosno svih općina.
2. Iznalaženje sredstava za opravke, izgradnju i dogradnju postojećih i novih objekata, zavisno od potreba na određenom prostoru.
3. Po završetku urađenog posla iznaći mogućnost za obezbjeđenje prostora (odnosno iskorištavanje postojećih infrastrukturnih resursa) za:
  - a) rehabilitaciju prostora za kino projekcije;
  - b) biblioteke i čitaonice;
  - c) studio (sve vrste- balet, folklor, teatar);
  - d) pozorišta (za djecu, mlade i starije);
  - e) prostor za mlade (tribine, projekcije, alternativni sadržaji).
4. Druga važna pretpostavka su **finansijska sredstva**. Potrebno je planski pristupiti sektoru kulture u budžete Kantona/Županija tako da se uspostavi ravnoteža između izdvajanja za institucije i izdvajanja za programe u kulturi, te izgraditi sistem za vrednovanje kulturnih sadržaja. Također je potrebno u budžetu osigurati i sredstva za investicije. Naravno, pored navedenog finansiranja, potrebno je i poticanje drugih načina finansiranja kulture (sponzorstva i donacije).
5. Prilikom određivanja prioriteta za pomoć institucijama od značaja za razvoj kulture u svim oblicima potrebno je fokusirati se na slijedeće:

- a) tražiti predočavanje planova od strane kulturne institucije za period od slijedećih 12 mjeseci;
  - b) tražiti podnošenje izvještaja od strane kulturne institucije za period proteklih dvanaest mjeseci;
  - c) podnošenje metodološki uobličenih zahtjeva za sredstvima- na koji način će sredstva biti uložena i koliko su projekti samoodrživi za budućnost.
6. Svakih šest mjeseci tražiti od nadležnih općinskih službi kompletnu informaciju o aktivnim institucijama kulture, pojedincima, klubovima, NVO- ima, asocijacijama koje se bave pitanjima od kulturnog interesa.
7. Pomagati osnivanje klubova, udruženja od kulturnog značaja. Objaviti javni proglas o podršci osnivanju Udruženja književnika, likovnih umjetnika i svih onih institucija koje se bave promicanjem kulturnih vrijednosti.
8. Raspisati konkurs krajem godine za najbolje autorsko djelo u tri kategorije (roman, knjiga poezije, priča). Nagrađena prva tri djela dobijaju nagrade a prvonagrađena djela se objavljuju finansijskim sredstvima iz nadležnih ministarstava.
9. Osnivanje Savjeta za kulturu na nivou Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta u skladu sa Zakonom (tamo gdje ga ima- zasad samo u Kantonu Sarajevo) a u cilju uobličavanja Programa iz oblasti kulture na području Kantona/Županija.

Prijedlog člana nacrta *Zakona o kulturi*:

«Član _____

Savjet za kulturu:

- utvrđuje sadržaje i smjernice za donošenje programa u oblasti kulture; Kantona/Županije.
- učestvuje u pripremi prijedloga programa u oblasti kulture Kantona/Županije;
- prati i procjenjuje izvršenje programa u oblasti kulture Kantona/Županije i daje inicijative za njegove izmjene i dopune;
- daje mišljenje o izvršenju programa u oblasti kulture Kantona/Županije;
- ocjenjuje stanje i razvoj kulturnih djelatnosti na području Kantona/Županije;
- daje mišljenje o prijedlozima zakona i drugih propisa iz oblasti kulture te prijedlozima drugih zakona i propisa, koji zadiru u oblast kulture;
- daje inicijativu i prijedloge za uređivanje drugih pitanja iz oblasti kulture.»

10. U skladu sa trenutnim ili strateškim porebama osnivati savjete, komisije ili ekspertne grupe. Prijedlog Člana _____ nacrta *Zakona o kulturi*:

«Član _____

Za učestvovanje u izvršavanju zadataka Ministarstva, ministar osniva savjete, komisije ili ekspertne grupe, kao stručna savjetodavna tijela za pojedina područja kulturne djelatnosti.

Sastav savjeta, komisija ili ekspertnih grupa, njihove zadatke i način rada određuje Ministar, aktom o osnivanju:»

11. Dva puta godišnje organizovati zajednički sastanak sa svim kulturnim institucijama, udruženjima i asocijacijama sa područja Kantona/Županije sa ciljem upoznavanja sa situacijom na terenu i pokušajem kreiranja dugoročne strategije za kulturu.

12. Rad na uobličavanju vizije zaštite kulturne baštine u saradnji sa muzejima i drugim institucijama koje se bave zaštitom kulturne baštine.

13. Ostvariti kontakte i organizirati druženja sa književnicima sa područja Bosne i Hercegovine u svim općinama Kantona/Županije. Kontakte ostvariti sa udruženjima književnika. Planirati mjesec knjige u Kantonima/Županijama i tada bi se u svakoj općini izvršila prezentacija određenih književnih djela i književnika kao i propagiranje knjige kao općeg dobra usmjerenog pomirenju, suživotu i napretku. U tom cilju potrebno je oživjeti/uspostaviti rad memorijalnih muzeja Ive Andrića, Mehmedalije Maka Dizdara, Meše Selimovića, Nikole Šopa, Alekse Šantića, Muse Ćazima Ćatića i drugih upošljavanjem stručnih lica, kustosa književnosti, koji bi koordinirao rad udruženja u Kantonima/Županijama i pokretao različite programe na književnom planu. Time bi memorijalni muzeji postali organizacioni, dokumentacioni i informacioni centar književnog djelovanja na prostoru Kantona/Županija.

14. Uspostavljanje, po donošenju zakona, odgovarajućih inspeksijskih službi iz domena kulture.

15. Pojedinačne zahtjeve realizirati poštujući:

- a) geografsku obuhvaćenost šireg područja Kantona/Županije;
- b) dosadašnje aktivnosti na području kulture;
- c) kvalitet planiranih aktivnosti;
- d) preporuka Savjeta za kulturu;
- e) samoodrživost projekata.

Metodološki pristup ti je sjajan, studente moj! Ali, kada i kako ćeš ga sprovesti?- iznenada prekinu moja snoviđenja najdraži mi profesor. Zar ne smijem ni sanjati, profesore moj? Bar jednom me pusti na miru. Pokušavam u snovima uraditi ono što na javi ne mogu!

Nastavi spavati.

I sanjati.

Pripazi se samo od buđenja.

Ono je na ovim prostorima uvijek bolno.

“MOST” broj 157 (68)..decembar/prosinac 2002.g.

Dan sjećanja

Mogu li se nadati boljitku, dragi moj profesore? Ne, nemoj mi još odgovoriti, jer za trenutak pomislih kako boljem se ide. Naime, dvadeset i drugog dana, jedanaestog mjeseca, godine što kraju primiče se svome, bijah zajedno sa još trojicom kolega po peru gost na «Večeri poezije i proze» u Bugojnu.

Da, Amir Brka iz Tešnja, Željko Grahovac iz Zenice, Samir Tahirović iz Donjeg Vakufa činiše mi društvo te prohladne večeri u II osnovnoj školi u Bugojnu

gdje pred 200 zaljubljenika pisane riječi...Ne varate se, bilo je čak i više od toga... Bosnu (a i Hercegovinu) podsjetiše da je još uvijek ima ovdje i sada. Povodom Dana državnosti, tog zagubljenog datuma prošlosti, sadašnjosti i budućnosti naše četiri različite a istovremeno tako slične pjesničko- prozaične duše te večeri pokazашe kako Bosna (a i Hercegovina) jeste, srećom, još uvijek taj *inspiratio momentum*...za različite generacije istovjetnosti usmjerenih nakana.

I ne samo to. Kažu kako je književnički esnaf...**Čekaj, prijatelju dragi, ti nestrpljivošću svojom zaista plijeniš. Polako...Polako...mirno progovori profesor ovdašnji i nastavi...Ti zaista još uvijek živiš na oblacima. No, da ja tebe upitam nešto: A koliko je takvih manifestacija na drugoj i trećoj strani bilo tih dana?...Šutiš, a odgovor i sam znaš, dragi moj! Ne, jer i na ovoj strani je to bio samo odsjaj pojedinačnih namjera dok se na drugim stranama (i trećim) smijaše tom danu jer oni zaokružiše sopstveno poslanje ignorancijom omedjeno- podsmijehom naglašeno- isključivošću ovjenčano. Jednostavno, toga nije bilo.**

Eh, dragi profo, kao i uvijek do sada, hladnom vodom me tuširaš. **Kako drugačije tvoju naivnost pretvoriti u razum?- javi se reski glas starijeg čuvara mojih namjera.**

Čekajte profesore, jer još nešto imah namjeru kazati. Ovo je bio i primjer kako književnički esnaf iz pojedinačnog može zajedno množinu stvarati. Kada je u

Sarajevu to bio slučaj posljednji put? Mostaru? Banjoj Luci? Tuzli?

Pitam se samo da li bi bilo tako da ste kojim slučajem Vas četvorica iz navedenih gradova? Ne znam da li biste drugačije postupili.

I po ko zna koji put razidjoh se sa profesorom. Ja, eto, pokušah biti inventivno kreativnosti usmjeren učestvujući na obilježavanju Dana ZAVNOBIH-a, dana obnavljanja bosanskohercegovačke državnosti na ovim prostorima u desetoj godini njenog međunarodnog priznanja, no i dalje naivnošću svojom vjerovah da to i jeste moguće.

Jeste, jeste, čuh glas odlazećeg prijatelja...**ali na samo 24 procenta njene teritorije...**

Jadna ti je zemlja koja Bosne (a i Hercegovine) nema... odgovorih mu kratko, jecajući.

AMANET

Repeticio est mater studiorum!- glasno zaplakah spuštajući glavu u ruke čiju ideološku potku još uvijek ne umijeh odgonetnuti. Jer,

*U jednoj ruci mlijeko
u tetrapaku,
komad hljeba u drugoj-
Možda bi valjalo zamijeniti
ruke..
Može neko pomisliti
da nisam
ideološki čist...
...Jer, zaboga, da li
je lijeva u
stvari
desna, ako je desna u
lijevoj potražila
druga za
spas.*

Ti si zaista neponovljiv!- začuh ljutit glas dragog mi profesora. I šta misliš time postići?- po ko zna koji put je damarima moje duhovnosti odjekivao ljutiti vapaj ozbiljnosti sopstvene.

Šta mi drugo preostaje?- naglo zapitah ostarjelog čovjeka i nastavih...*Na ovim prostorima nikada ne znaš ko će s kim a protiv koga. U nedostatku sopstvenog obliča nedorečene demokratije koja to još uvijek nije, ne preostaje paorima ovdašnjim ništa drugo do koalirati lijevo, desno, pa opet lijevo, pa desno...i tako...u nedogled.Mogu li ja Vas nešto upitati, profo moj: Kako objasniti crveno/crno/zeleno koalicije što nam se nadviše nad glavama Anno domini 2002, novembra/decembra mjeseca?*

Daj, molim te, zar misliš da i ovi prije njih nisu koalirali sa crnim đavolom, da ne kažem šejtanom, samo da bi osjetili dubinu sopstvene važnosti dok udariše na bilo ovdašnjeg bića- resko odgovori začudjeni profesor. Ali, profesore, još daleke 1999.g. pisah⁶ kako je nemoguće da državu prave isti oni koji su je razvaljivali na sve moguće načine tokom 1992.g.- 1995.g.. I rekoh to važnim ljudima iz ondašnje USA administracije još početkom 1996.g..

Namještajući naočale koje mu skliznuše niz nos, profesor kratko odgovori: *To im i jeste bio cilj. Praviti demokraciju zasnivajući pretpostavku njene opstojnosti na prostoru gdje misliše da godinama carevaše kakva- takva vladavina zakona. I prevariše se, mladiću moj! Oslobodjeni «okova samoupravnog socijalizma», kao sa lanca krenuše jahači apokalipse.*

I nije ih bilo četiri. Bilo ih je četiri stotine i četrdeset i četiri. Nastaviše ono što ne dovršiše u ratu što nedavno samo intermezzo bijaše. Intermezzo pred konačno razrješenje gordijevog čvora ovdašnjeg. Kako će to izvesti? Jednostavno, kako naš narod reče- «Ubilo se

---

⁶ BH Journalist, 1999.g., tekst: Umiranje na rate

za konačni dogovor.» Čega, čega?- nestrpljivo upitah. *Kako čega? Podjele, dragi moj, podjele ovih prostora. Novog rasporeda državnica nastalih na prostoru bivše Jugoslavije!*- hladno završi.

Blijedo ga pogledah. Uspio sam izgovoriti samo: Šta će sa nama biti? Misliš, Bošnjanima dobrim?- kratko upita. Naravno! -ljutito odgovorih. Ti si zaista nepopravljiva i utopistički nastrojena individua. Mi, kao takvi, još uvijek živimo u onome blagom obliku manipulacije kako je moguće objediniti kruške i jabuke. Zar historija/povijest/istorija čovječanstva nije historija/povijest/istorija ratova, podjela, pobjeda i poraza? Ove godine se navršava deset godina od početka apokalipse ovdašnjih prostora. Deset godina!... No, da ja tebe nešto upitam?

Može, profesore...*ljutito rekoh. Kako živiš?* Jednostavno rečeno, teško. Plata kasni već tri mjeseca a i kada dodje, nije neka...*Dobro, a može li biti bolje?* Može, samo bez ovih poratnih novih usmjerenja i zaobilaženja zakonskih obaveza u svim njegovim oblicima.

Zaključak je jednostavan, studente moj, jer tokom ovih sedam godina te navode na tanak led koji samo što nije popustio. Nije li bolje završiti sve ovo na opće zadovoljstvo svih nas!?

Ne znam profesore...Čudno je to. Zbog čega smo ginuli? Glasali? Pjevali? Pobjedjivali? Profesor je nestao. Jednostavno otišao ponovo. Ali, nisam više sam. I vi ste tu, konačno!....

...I, šta VI mislite, čitaoče. Jer,

Ne
osjećaj
zavist
prema
onima
što
baklju
nose.
Dogorjeće
u
njihovim
rukama.

“MOST” broj 158 (69)..januar/siječanj 2003.g.

Trčati za sopstvenom sjenom!

Šta je bilo mladiću? Zbog čega mi tvoje lice odaje lice čovjeka zasićenog svakodnevnim sunovratima u zemlji Bosni (a i Hercegovini)?- *po ko zna koji put direktnim upitom profesora probudi se uspavani lik sopstvenog bića.* Ne znam, kako bih to objasnio jer gledam «svakodnevnicu sunovrata», baš kako rekoste, mladosti bosanskohercegovačke. I poredim je sa vremenima mladosti naše.

Elem, šta je sve što sprečava moga sina, sadašnjeg šesnaestogodišnjaka, da odraste «zdravim društvom» okružen i nadahnut. Evo, pogledajmo obični dan mladosti puste. Po izlasku iz zgrade u centru grada susretne se sa bradatim spodobama što sebe pravovjericima nazivaju ,dok već na slijedećem uglu «anamo oni» pozivaju na nevjerništvo ateizmom ovjenčano.

Gdje je u tome svemu dobri Bošnjo? Bošnjani ovdašnji koji vjekovima bješe neopterećen isključivošću ,bez obzira zvao se on Marko, Zdenko ili Muharem poštujući vjeru drugoga i drugačijeg bez obzira kakvo ime *nosijahu.*

Ne, ne bih želio omalovažati «bradatost pravovjernih» već samo kazati kako to nije prijemčivo bosanskom bitku ovdašnjem, baš kao ni uvezena ljubav za drugim domovinama/otadžbinama susjedstvom/ komšilikom što nazivamo.

I šta dalje biva? Već na ulasku u školu susreće ga «zamašćeni čupavac» ili «elegantni, zalickani licemjer» koji mu na licu mjesta nudi svježu marihuanu ili crack a da ne govorimo o raznim oblicima i veličinama ekstazy-ja i sličnih zamjena za «svakodnevnicu sunovrata» našeg. Po povratku iz škole, opterećen suvišnim nepotrebnim znanjem školovanja koje to najmanje jeste, mladić se prepušta blijedoj nostalgiji popodnevnih TV sapunica koje «oplemenjuju» njegovu dušu vraćajući ga praiskonskom obliku manipulacije orvelovskog Velikog brata koji jeste promijenio lik ,ali ne i suštinu svoga ukazanja. U večernjim satima odlazi u obližnje cyber- kafiće ispijajući svoj kapučino i surfajući virtualnim svijetom Cyber World-a pokušavajući ovaplotiti Machluanov-u tezu o svijetu kao «globalnom selu».

«I utopiti se u moru sinajskom»- virtualnošću omedjen, dragi moj profesore! I tako iz dana u dan.

Ti si zaista izgubljen slučaj, mladiću dragi! Po čemu je tvoja mladost bila imalo drugačija od današnje. Zar ti nisi bio manipulacijom omedjen, jednomišlju usmjeren i idolopoklonstvom nagradjen? Jesam, ali to je imalo svoju svrhu, resko mu odgovorih. Kakvu? Onu istu koja je dovela do ovoga u čemu se tvoje dijete danas

nalazi- brzo, bez promišljanja uzvratni udarac krenu. A gdje je danas ona ljepota čitanja klasika i novih djela (Gorkog, Dostojevskog, Markesa, Hessea, Milera,

Bukovskog, Selimovića, Andrića, Šopa, Dizdara i dr.). Gdje je danas ona kreacija osamdesetih kada su ovuda prolazili štulići i Nadrealisti? Gdje je danas gordost pristajanja na jednu himnu, jednu državu i jednog vodju.

Odgovor je jednostavan, ali ga ti još uvijek ne vidiš, mlado dijete moje- oštro će profesor, i nastavi- Odgovor na pitanje: « Gdje je...Gdje su..?» se nalazi u samom pitanju tvome. Kao zamjena za neposredno učešće u riječi demokracija tebi je bilo dozvoljena bježanje u stvarnost iluzije- iluziju kreacije koja i nije mogla ništa drugo

do stvarati privid ovovremenog u vremenu što svojom mladošću smatraš. Tvom sinu, kao i hiljadama drugih je danas dozvoljeno mnogo više. Neposredno učešće u

kreaciji sopstvene stvarnosti. Na kraju , ti si i glasao za multiplicirani oblik demokratskog osvješćenja što se višestranačjem zove. Zar i sam nisi gorljivo ponavljao onaj vic o tome kako je konačno upaljeno svjetlo demokracije. I sada psuješ onoga/one ko/ji

upali/še svjetlo poslije godina mraka provedenih u totalitarizmu ,tunelom ovjenčane Jugoslavije.

Ne znam šta mi preostaje, dragi moj prijatelju, odgovorih mu. I pojačah svoj glas: Ovo može samo značiti jedno- Konačno suočenje sa očekivanim sudnjim/kijametskim danom....

Ti si stvarno dosadan, *prekinu me profesor...*To se već desilo, no, toga ti još uvijek nisi svjestan.

“MOST” broj 159 (70)...februar/veljača 2003.g.

Podgrupa sopstvenog bića

U novinarstvu postoji pet vrsta bića što sebe žurnalistima nazivaju, prijatelju dragi! Bezvoljno profesor podiže svoju umornu glavu ovoga nedjeljnog popodneva. ***Zar me moraš i na ovaj sveti dan zamarati svojim čudjenjima?***- kratko mi uzvratila profesor.

Molim te, moram kazati ovo, jer mi, poslije skoro dvadeset i pet godina neposrednog učešća u «zajedničkoj skribomaniji» duguješ makar desetak minuta vremena. ***Hajde, de...***kratko će on, očito nezainteresiran.

- ***Prva vrsta su oni što čitav svoj vijek/stoljeće rada provedoše u zavjetrini nezamjeranja, prenoseći informacije onako kako davaoci želješe. Puko, beskrvno izvještavanje uz zadovoljavanje 5 W (five W) pitanja sa ciljem uljuljkivanja javnosti kako sve, danas i ovdje, i jeste tako zbog «objektivnih okolnosti i subjektivnih slabosti».***

- ***Druga vrsta jesu oni što ponekad «iskoče iz tračnica», ali se brzo vrate u njih dobivši po prstima. To su oni isti što mijenjaju strane kako im odgovara. Danas jesu, sutra nisu. I opet iz početka.***

- ***Treća vrsta, dragi moj profesore, jesu oni što argumentima sopstvenim neizrecivo teže ka prezentiranju istine onakve kakva ona jeste i bez obzira koliko bolna ona bila. Ni ne znaju da na ovim prostorima istina nikada nije imala veliku cijenu. Baš kao ona uzrečica: «Znači, istina je. Tim gore po nju».***

- ***Četvrta vrsta («species»- Englezi rekoše) jesu oni što žurnalizam posmatraše samo kao izvor dobre zarade prodajući a ne prezentirajući informacije kao takve. Koliko platiš, toliko dobiješ. I ni «banke više».***

- ***I konačno, peta vrsta su oni debelokošci koji izdržavaju sve udare na sopstveno biće od strane vlastodržaca. I ostahu siromasi. Bogati duhom, a siromašni materijalno. Ni ne znaju jadni da se samo jednom živi.***

Umori me ova tvoja priča. No, odgovori mi na slijedeće pitanje kratko i jasno: ***«U koju ti grupu spadaš?»***.

U podgrupu, moj profesore! Tek je valja odrediti.

Nisam i ništa drugo očekivao od tebe. Uvijek se briljirao svojom nedosljednošću.

Šta vi mislite čitaocē, ostavivši me, obrati se nekom trećem sopstveni alter ego.

“MOST” broj 160 (71)..mart/ožujak 2003.g.

Bolna stvarnost Bošnjana dobrih

I onda odoh i ja majko Bosnu brani(ti)

Moj dragi profesore, ima jedno društvo u jednoj bosanskoj kasabi (a zašto ne i u bilo kojoj hercegovačkoj), Bugojno što se zove koje pola(h)ko gubi strpljenje pred navalom svakolike gluposti što obilježava vrijeme u kojem živimo.

Prvi put da čujem od tebe nešto konkretno. O čemu se radi?- sa osmijehom na licu prozbori profa ovdašnji. Ne želim se osvrtni na te tvoje svakodnevne iskricе zajedljivosti, no da ti predočim rečeno.

Naime, jedan od njih, arhitekta Rusmir, sigurno je jedan od nadarenijih umjetnika kreacije uređenja eksternog i internog obitavališta kako tokom slobodnog tako i radnog vremena svakoga od nas. Ali, problem je u naplati sopstvenih proizvoda što netko crtežima nazva jer, zaboga, novokomponovani bogataši, znajući sve o svemu, dolaze mu iz «moranja» jer, izgleda, to još uvijek nisu savladali. A «to» oni gledaju kao puku prezentaciju intelektualnog znanja njima stranog i jeftinog, nipodoštavajući svaki njegov pokušaj da se izbori za mjesto pod suncem. Tamo negdje daleko, na tru(h)lom Zapadu, arhitekti se šestoznamenkastim ciframa plaćaju, a ovdje...***Kao da mi nešto novo pričaš!***- zaustavi moju tiradu riječi koje u svakoj prilici negiraju sam početak moje priče. Pa sačekaj, profesore dragi, jer i ti si me uvijek učio kako nam valja poentu ostaviti za kraj. Elem, nema ni on ništa protiv manjeg iznosa kada bi ga i bilo, ali ima slučajeva kada mora kao prosjak ići od vrata do vrata i moliti dojučerašnje prosjake da ga prime, saslušaju i odobre mu zaradjeni iznos. Mlad je, starošću omedjen, i vidim da pola(h)ko gubi strpljenje, iako je baš to strpljenje upravo njegova najbolja strana- dokle, ne znam, jer ga već i zdravlje napušta.

A Viktor, profesor Gimnazije, savremeni Don Kihot ovdašnjeg školstva i dalje ide ka vjetrenjačama i jednostavno ostaje isti kao onda kada sam ga upoznao, početkom osamdesetih, družeći se tokom studentskih fešti na sarajevskim Bjelavama. Kako isti? Realnost ovih prostora ne dozvoljava poštenjem omedjene osobe jer valja pragmu staviti na pijedestal sučeljenja sa modernom demokracijom koja je još uvijek dale(h)ko od budjenja riječi same. Borba, i to neprestana, bivajući potpredsjednikom društva “Josip Broz” (da je to bilo prije nekih dvadesetak godina, možda bi to i imalo smisla, ali sada...) naivnošću odiše i kao da, u posljednje vrijeme, ide ka kraju svome. Vidim da je izmoren jer ni Sančo Pansa nije blizu. Odavno ga je i on ostavio. Ako je i ikada bio blizu njega.

Vidim da postaje interesantno. Koliko Vas samo ima?...Ima toga još, jer tu je i Sabrija, lokalni knjižničar, koji kao i moja malenkost, obitavalište nadje u Bugojnu još daleke 1987.g. Postade privatnik, uz sopstvenu ženu koja je direktor u njegovom preduzeću koje d.o.o. nazvaše. Dugogodišnje iskustvo knjižarskog radnika ostade to još samo na papiru. Knjige se ne čitaju kao u ona vremena. Danas mu knjižara na sve drugo liči samo ne na knjižaru knjigom omedjenu. Tu i tamo pokoja knjiga, a i kupac što traži je. Sve se svelo na kancelarijski i ini materijal i još neke sitnice unutar objekta knjižare. Može li knjižar raditi pozitivno u današnjem vremenu. Mogao bi kada bi država, što svojom je smatra, onemogućila «pijačare» da prodaju sveske, teke i ostali školski materijal po daleko nižim cijenama, zahvaljujući neplaćanju bilo kakvih oblika poreza. No, država, čak štaviše, to i podstiče jer, zaboga, bolje da je borac na pijaci nego u rovu. Pitam se da li smo se za to borili, i ginuli. Sabrija, kao jedan od njih, preživljava zahvaljujući umijeću kredita i snalažljivošću prkosnog Bošnje koji se ne predaje čak i onda kada svi dignu ruke od njega. Iako, u posljednje vrijeme osjećam zamor i kod njega, jer kao i onaj iz prethodne priče, počinje se pitati da li je ovo zemlja kojoj je dao najbolje godine svog života. I četvrti (onaj do petog), Sead samo naizgled ima riješene probleme

sopstvene. Radi u *BH telecomu*, plata mu dobra (obvezatni/obavezni su šutjeti o njoj) a nekoliko prostora što otac mu daje, izdaje pod kiriju i živi životom pravednika. Ali, mira, baš kao ni ostali nema. Sreća mu ja naklonjenija nego ostalima i kao takav obitava naizgled mirno i lagodno. Ali, nije član nijedne vladajuće, ali ni one jače opozicione stranke. Pristade uz bok jednoj maloj, neizgradjenoj stranci i mnogi ga ovdašnji oci krivo gledaju jer, zaboga, zbog čega nije sa njima. Bolje bi bilo da se oni upitaju zbog čega oni nisu sa njim. Našli bi odgovor.

La(h)ko se umori i od ove borbe jer zna da vjetrenjače ne blijede ,no samo jačaju jer sistem u kojem obitava petorka ne ide «na ruku» ovakvim ljudima.

Čekaj, a tko je peti?- nervozno reče profesor. Začudjen, pogledah ga. Znaš ga. On ti ovo i priča. Ne očekuješ valjda da i ja lamentiram nad sudbinom svojom?

Volio bih i to čuti!- blago uzvрати. E, nećeš, jer glupo bi bilo pričati o tome. Uostalom, znaš o čemu govorim. Vrlo dobro znaš. **Da, mislim da znaju i oni što čitahu ovo. Zaista, koliko je ovakvih petorki na ovom svijetu/dunjaluku što Bosnom (a i Hercegovinom) zovu?** O tome će historija/povijest/istorija da piše. Ja napisah svoj dio. **I ostadoh živ, zar ne?** Čut će se...profesore dragi! Ako budemo čitali- jer toliko je prostora željnih nas a ne zovu se Bosnom (a ni Hercegovinom).

“MOST” 161 (72)...april/travanj 2003.g.

Vidjeti unutar sljepoće puste

«...a stoka i dalje na ispašu ide, u nadi da će preživjeti...»

Oooooojjjjjj!!.... Professore!!! **Šta se dereš?**- razdrma me promukli glas starine drage. Oprostite, ali tražio sam vas jer zaista sam želio podijeliti sa Vama radost trenutka u kojem se nalazim. **Ti nikada pameti da dodješ, zar ne? Dovoljno je samo da povisiš glas i ja moram biti tu. Upravo sam se spremao na počinak, kad ono...** Moram vas prekinuti jer ono što zbilo se dana ,aprila dvanaestog, Anno domini 2003., nije ništa drugo do pokušaj traženja iskrice u tunelu nadanja. **Pa, počni već jednom,** kao i uvijek do sada studenta razbudi žestoki val traženja odgovora.

Da krenem. Tamo negdje iza sedam mora i sedam gora, u zemlji Bosnom (a i Hercegovinom) što nazvaše, sastali su se ljeta gospodnjeg 2002.g. jedna doktorica

medicine, jedan urednik desk-a jedne novine, jedna doktorica filozofije, dva napaćena roditelja i jedan književnik.

Želja im bješe, urbi et orbi, kazati i pomoći svijetu da shvati kako danas i ovdje postoje ljudi koji opće pretpostavljaju pojedinačnom. Ljudi koji ne traže ništa za sebe do mogućnost da ukažu zajednici kako samo zajedničkim naporima mogu pronaći izlaz. A cilj? Cilj bijaše formirati udruženje u zemlji u kojoj se ovakvi potezi ismijavaju unutar težnje da ignorisanjem dobrih namjera uništavamo iste. **Tajanstvenost te je uvijek krasila. De, nastavi...** Postoji jedna mala skupina malih junaka koji pokušavaju preživjeti bolest koju nazvaše leukemijom. Toj opakoj bolesti izloženo je oko 200 djece na području cijele BiH (i povećava se broj) i do sada se sve zaustavljalo na ad- hoc rješenjima i pojedinačnim namjerama dobrih ljudi da im pomognu. Elem, poslije niza sastanaka, dogovora i planiranja, toga dana, Aprila dvanaestog navedene godine, u Sarajevu se održaše Osnivačka skupština/sabor kojem prisustvovaše više od osamdeset roditelja i prijatelja djece oboljele i liječene od malignih bolesti.

Snaga tog trenutka jednostavno je zaustavila tugu i očaj svih nas suočenih sa pošastima modernog doba- pošastima otudjenja čovjeka od čovjeka, lica od lica. Toga dana mi nismo bili Hrvati, Bošnjaci i/ili Srbi. Toga dana smo bili.... ljudi. Čitajući pisma podrške iz Splita, Banje Luke, Sarajeva, Tuzle i slušajući riječi dobrote iz Beograda i Luksemburga: Cenga, Mirjana, Mina, Smaila, Meliha, Sabi, Vladimir, Petar, Esad i Jasna su pokazali da uz pomoć Božene, Irine, Mileve, Francoisa, Marie- Marthe mogu stvoriti pretpostavke da se u nekoj bližoj (ili daljoj, ako baš hoćete, moj profo) ali ,ipak, izvjesnoj budućnosti prostori Jugoistočne Evrope pretoče u nešto što se zove tolerancija, mir i dobro.

Opet ti o dobrome. Toliko toga se alarmantnog dešava oko tebe a ti «gudiš li gudiš»... I nikada neću prestati, jer alternative tome nema. Ratovalo se. Ubijalo se. Silovalo se. Ali nisu svi ubijali, ratovali i silovali. Nisu svi, profesore, ubijali nadu u zajednički oblik obuhvaćanja vremena i prostora u kojem živimo. Nadu nikada nitko ne može ubiti. Ona neprestano podsjeća na neko bolje vrijeme i bolje ljude.

Misliš na utopističku viziju sutrašnjice gdje će, baš kao u orwelovski uobličenoj farmi (životinja, zar ne!) svi imati prema zaslugama i uzimati prema potrebama. Ali i sam znaš da ima i jednakijih među jednakima. Znaš i sam, studente moj! Ne želim o tome razmišljati na takav način. Želim biti čovjek. Koji pomaže drugom čovjeku. Zbog sebe.

Najviše zbog sebe. Jer, dobro....dobro daje. **Živi bili pa vidjeli!** I «bumo» vidjeli, profesore dragi!

“MOST” broj 162 (73)..maj/svibanj 2003.g.

Bosne (a i Hercegovine) neće biti

...a ni mene bez nje...

Koliko je proteklo od posljednjih izbora, profo moj? **Šta će ti to sada, bolan ne bio?** Moraš li na svako moje pitanje odgovoriti protupitanjem? **A zbog čega ne bih jer ni sam više ne znaš šta govoriš?** Odgovori mi!? **U posljednje vrijeme, školarac dragi, ti ništa drugo i ne radiš do pitaš, a i sam znaš da su pitanja moj posao. No, raspravićemo i to a odgovor na tvoj upit je- oko 8 mjeseci a ako računamo implementaciju, malo više od 100 dana uz određene korekcije na područjima kantona/županija gdje to ide do 60 dana i manje, možda. Hvala. Dobro, «Hvala» i....ništa. Zbog čega si me to uopće i pitao? Vraćaš se na svoje, zar ne? Dobro, tražio sam informaciju zbog panike koja vlada u vladajućim krugovima a odnosi se na jednu jedinu riječ: **IZGUBLJENOST.****

Razumio bih da si rekao bilo kakvu drugu riječ, no baš ta nema nikakvog smisla. Oni se najbolje i snalaze unutar nje same.

Ne, ne....Sjećaš se onomad kada sam, spomenuvši čuvenu «Alijansu za promjene», govorio kako ne vode računa o timskom radu i analizi sadržaja radi boljeg

razumijevanja situacije? **Sjećam, i....?** Osmo godina se pola(h)ko topi od Daytonu i oni jednostavno ne znaju kako dalje. Na trenutak su ispustili vlast tokom dvogodišnjeg perioda vladavine navedene "Alijanse" i nisu uspjeli osmisлити varijantu izlaza iz, hajde, da ga nazovemo tako, gordijevog čvora moderne Bosne (a i Hercegovine).

Pa, ruke su im vezane Daytonskim opšavom, zar ne? Jesu, jesu, ali i za tako nešto ima izlaza. E, ti ćeš mi ga reći! Hajde, de...?! Jednostavno, učenjače moj:

1. Izvršiti reviziju svih privatizacija od rata do danas.
2. Pohapsiti sve osumnjičene za ratne zločine u BiH bez obzira kojoj vjeri, naciji, rasi ili spolu pripadali.
3. Učiniti transparentnim rad svih tijela vlasti- od države do općine.
4. Izvršiti reviziju svih stečenih poslijeratnih diploma.
5. Zaposliti tri puta više inspektora za kontrolu rada preduzeća i stimulisati ih procentom od iznosa koji pronadju da je utajen, sakriven, sklonjen od poreske naplate.
6. Uspostaviti jednu vojsku sa jednom komandom.
7. Stimulisati razvoj obrazovnog sektora uz povećanje plaća prosvjetnim radnicima.
8. Izvršiti prisilnu naplatu svih poreskih potraživanja.
9. Pripremiti strategiju razvoja zemlje na osnovu postojećih resursa a ne strategiju razvoja zemlje na osnovu željenih resursa.
10. Pomoći razvoju nevladinog sektora kao dijela «kritičkog uma» usmjerenog korigiranju rada vlasti.

To sam znao i bez tih tvojih «deset zapovijedi», ali na njima se ne zasniva rješenje. KAKO, KAKO i opet KAKO i njih provesti- tih tvojih deset zaključaka.

Ništa lakše...U zemlji koja je po broju stanovnika predgradje jednog Londona a po površini djelić Texasa je potrebno učiniti slijedeće:

1. Da znanje bude inicijator promjena postojećeg oblika svijesti.
2. Da umijeće bude pobjednik nad nesuvislim pokušajem ignorisanja kreacije.
3. Da iskrenost pobijedi laž.
4. Da ljubav pobijedi mržnju.
5. Da časnost pobijedi sujetu.

I da nas više ne bude ovdje, profesore dragi!

Tačno, jer lijeka nema. Možeš ti pisati, govoriti i «dajati na mjesec» koliko hoćeš, no, nestanak nam prijeti. Ne samo meni i tebi, već svim onim dobrim ljudima što ovu zemlju smatraju svojom. Konačno da se usaglasimo u nečemu, prijatelju. Sve ovo što rekoh je bilo samo zbog toga da ovi što čitaju retke napisane konačno, konačno pokušaju shvatiti da:

1. ...se ne treba smijati ovome jer je ovo surova istina.
2. ...ne treba glavu okretati i ići svojim putem jer nema tog čovjeka (žene ili djeteta) u ovoj napaćenoj zemlji koje zna izlaz iz ove situacije.
3. ...smo svi mi odgovorni za ovakvo nešto, jer vrlo dobro se zna tko je i koliko ubijao u proteklom ratu i zbog toga će im se suditi, ali poslije, poslije..rata...nema razlike među nama i bili mi crveni, plavi, zeleni ili čak i žuti, svi smo pakleno džehenemski krivi za ovo...
4. ...smo se sveli na «zombije» koji bestjelesni egzistiraju na ovoj proktoj planeti uz želju da nešto promijene...
5. ...ne možemo ništa promijeniti do nas same i jednostavno ići u susret Kijametskom (Sudnjem!?) danu.

Aferim, studente moj! A sada odoh spavati.

Ništa nam drugo ne preostaje do ići spavati. Ili čak prespavati vlastiti život, ako je to moguće. Usliši nam, dragi Bože, Allahu ili Budo tu želju da prespavamo glupost okruženja svagdašnjeg. Danas smo svjedoci mraka na kraju tunela. Svjetla nema i neće ga ni biti. Prokleti su ovi prostori, a i mi sa njima.

Ovaj put si zaslužio čistu desetku, ali je ne vrijedi unositi u index jer i on je lažan baš kao... i sve... ovdje i sada.

“MOST” broj 163 (74)...juni/lipanj 2003.g.

Gernika

Svim dobrim ljudima Bosne (a i Hercegovine)

Profesore dragi, pred nama je dugo toplo ljeto. U trenutku se prisjetih svojih mladih dana i Ben Quick-a koji je našim roditeljima bio ono što je nama danas Esmeralda. Kada rekoh, dugo...pomislih na svu ovu vrućinu što obuzima pravednike ovdašnje svaki put kada se pomenu bilo kakve najave boljitka na ovim prostorima. Sit sam procjena, evaluacija, nadanja:

- Očekujemo ulazak u Evropsku uniju do 2007.g. dok istovremeno *master* Soroš britko izgovara kako to ne možemo očekivati prije 2015 dok moj stari prijatelj Ahmo reče «Dabogda kćeri, ali do 2050.g.»;

- Onaj “anamo oni” što ni ime mu ne želim izgovoriti će, kažu, konačno biti uhvaćen ove godine i odveden u Den Haag. Hoće, hoće, ali u .....

- SARS će zaobići Bosnu i Hercegovinu jer je Ministarstvo vanjskih poslova izdalo naredbu ambasadama da se Kinezima ne izdaju vize u Kini. Da mi je i to vidjeti. Kao da nam SARS nešto može?

- Pedi je konačno krenuo sa ultimatumima. Očekujem da mu se kao bumerang svaki od njih vrati ,jer ovdje i sada ni ultimatumi više ne pomažu. Duboko smo zaorali, profo moj!

Elem, što se ti napriča, mladiću dragi! Kao da ponovo pred ove ljetne sparine pokušavaš probuditi nadu kako nam se valja pripremiti za jesen sumraka sopstvenih stremljenja, jer, eto, već si i apsolvirao...Ne, stani...!Zar ovo nije apsolventska godina kako smo nas dvojica sučelili naša promišljanja?...*Jeste, i šta s tim?....Ništa, samo se divim svim onima koji nam, eto, već toliko godina dopuštaju da...Profesore, ne idite od teme!...E, jesi navalio...Ne dozvoljavaš mi nimalo improvizacije. No, dobro, da se «vratim na temu», kako reče. Opet nabrajaš samo dio sumornih činjenica o kojima i vrapci na grani pričaju a zaboravljaš da:*

- Eto, i na Predsjednika Sindikata pokušaše atentat! Ostade živ!

- Onaj Bušman (zove li se tako?) izlista 150 dobitnika isključenja sa civilizacijskog stabla napretka. Kao da im je nešto naškodilo!

- Ovi na vlasti i dalje obećavaju novo zapošljavanje uz stezanje kaiša i povećanje poreza! Prisjetih se one izreke Kraljice (Katarina je bila) koja, na vijest dobivenu od dvorjana kako narod nema hljeba/kruha da jede, lakonski odgovori «Pa, neka jedu kolače!». E, vala- i kolača je nestalo.

- U komšijskom entitetu prvo odbiše pa usvojiše objedinjavanje osnovnih smjernica za uspostavljanje jednog generalštaba, jednog komandanta, jedne....E, neće moći. Nisu se za to borili! Živi bili pa vidjeli!

Ti meni reče kako puno pričam a ti se ko «muha na lijepak» prikači čitavom kompozicijom sopstvenih snovidjenja na moje riječi. Mogu ja i dalje, profo moj, pa da vidimo tko će prvi stati. Nemoj, studente dragi, jer i ono što ti naričeš i ono što ja podvlačim i nije ništa drugo do lajanje na mjesec dvojice ostarjelih dripaca....Čekaj, pa ja nisam star. Jesi, jesi, ali to još uvijek ne znaš. Ovdje se i radjamo stari jer mladosti više nema. Otišla je. U bunilo vlastitog poslanja. A ti, čitaoče, razmisli malo, jer mogli bismo mi «do sutra» ovako ali nećemo zbog tebe, jer...ni sam ne znaš koliko si sretan što ne želiš razmišljati (ali i raditi na tome) o rješenjima koja vode boljoj budućnosti za sve nas.

Tako je, profo moj, ali ubi te patetika jer mu i ja želim nešto reći. Slušaj ti što čitaš ove retke...Kada ćeš konačno shvatiti da je svojevremeno jedan glas u Americi izabrao

predsjednika?!...Kada ćeš shvatiti da moraš konačno početi voljeti Bosnu (a i Hercegovinu) u sebi a ne sebe u Bosni (a i Hercegovini)?!..Kada ćeš uvidjeti da ovdje na ovim prostorima i nije bitno više tko je na vlasti, već zbog čega je tu?!...Kada ćeš?!...Uostalom, nikad nećeš jer...Alea acta non est...Kockamo se već dovoljno sopstvenom budućnošću...Ni Cezar nam ne može pomoći. A i zašto bi?

Suviše smo mali na ovom dunjaluku/svijetu...

Zaista, studente moj! Kome ti ovo pričaš?

Intelektualnoj masi zaborava- profo dragi!

Tako reci i hajde na spavanje jer izmorih se
slušajući te.

I ja tebe.

A i ti nas, čitaoče dragi!

“MOST” broj 164 (75)...juli/srpanj 2003.g.

Ludilo!

Nestadoše baš kao da ih nikada nije ni bilo...Ili se, možda, varam!

*Napeto je, profesore! Kako napeto? Šta se dešava?... Kao oparen skoči dragi mi lik...Zar ne vidiš? Sve oko nas ukazuje na vruću jesen. Penzioneri se spremaju na štrajkove. Predsjedništvo i Vlade na svim nivoima razmatraju «crnu listu» kao da im od toga zavise budući dani a studenti (da ne pominjem radnike ovdašnje), kolege moje, pripremaju izlazak na ulice u svim većim gradovima zbog neriješenog problema finansiranja njihovog smještaja u domove. Specijalni režimi se ukidaju. Nove vizije se rađaju...I kako ne bi bilo napeto. **Izgleda da si ovaj put u pravu. No, pogledaj malo i vedriju stranu. Mapu puta ispunjavamo. Sporo, ali sigurno. Usvajamo amandmane na Ustav širom BiH. U Federaciji se polako tope paralelni odnosi a u Republici Srpskoj nedavno Pedi dade zadatak Ministarstvu lokalne samouprave da odmah dostavi odluku svim općinskim administracijama kako im valja popuniti strukturu zaposlenih na osnovu popisa iz 1991.g. Jeste, ali u isto vrijeme strah me je, profo moj! Suviše lijepo izgleda da bi bilo istinito. Cijena potrošačke korpe raste a plaće...nestaju u sivilu najava otvaranja novih radnih mjesta. Novopečeni tajkuni otpuštaju, a ne zapošljavaju. Ukidaju, a ne imenuju. Uništavaju, a ne stvaraju. Odbijaju, a ne spajaju. I tako dalje moj dragi prijatelju! No, želio bih ti predočiti jednu tezu koja me proganja već odavno a ne želim ići u javnost sa njom dok ne čujem tvoje mišljenje. Mogu li? **A kada nisi mogao, studente moj! Samo naprijed-** čuh eho vlastitog ega kako nestrpljivo očekuje elaboraciju na temu...Naime, imam osjećaj da je sve ovo planski pripremljeno na ovakav način jer:***

- *Prije nekih dvadesetak godina sastali su se, potajno pripremajući to, nekoliko budućih vodja svih naroda ovdašnjih u želji da finansijski obezbijede sebe i nešto malo svojih poslušnika oko njih.*
- *Zatrovaše predivnu vodu izvora sa kojih smo pili pročišćenu vodu nadahnjujući se svijetlom budućnošću našom.*
- *Razdvojiše braću po tlu i podijeliše se po krvi i naciji ubivši slavensko biće u nama.*
- *I sada pokušavaju istrajati na podjeli nečega što je već podijeljeno.*

Lijepo rečeno. Teza za razmišljanje, ali kao i što reče- dijele već podijeljeno!... Idem sa protutezom za tebe: Prošlošću se baviš i sadašnjošću hraniš, ali vizije budućnosti nemaš! Kako stvoriti valjane pretpostavke budućnosti, napretku usmjerene ako braniš teze ovakve naravi u sadašnjosti prosto?

Očekivao sam to pitanje. A odgovor jeste:

- *Uvesti kontrolu biranih. Po izboru na funkcije bez obzira na mjesto i veličinu iste, svaka tri mjeseca raditi provjeru obećanog, uradjenog i realiziranog.*
- *Ako ne zadovolje, kazneni poeni (njih 30 za svaka tri mjeseca) idu njihovoj stranci i kada stranka ispuni kvotu od 100 kaznenih bodova, gubi mjesto koje je dobila na izborima i na njeno mjesto dolazi slijedeća stranka po broju glasova i opet sve pod kontrolu.*
- *I bez obzira bila to plava, zelena ili crvena stranka, pred zakonom i pravdom su svi isti- svi odgovaraju provjerom usmjereni.*

I tek tada ćemo moći očekivati da negdje do, bar ja tako mislim, 2020. godine stvorimo pretpostavke da ljudi birani od naroda (ili više njih) i za narod (ili više njih) budu uslužni servis tom narodu za dobrobit istoga naroda (ili više njih). Zbog naroda (ili više njih) samog.

Prelijepo pričaš. A kako to izvesti:

- U zemlji gdje se vrlo dobro zna cijena svake usluge.
- U zemlji gdje je prestiž varati sebe a onda i ostale.
- U zemlji gdje je najisplativije biti licemjer i hipokrit.
- U zemlji gdje neznanje jeste mjerilo znanja a ne obrnuto.
- U zemlji gdje...

Dosta, profesore moj! Misliš da ja to ne znam . Znam, znam prijatelju, ali pokušavam pronaći alternativu beznadju ovdašnjem. I...

a) *Kada bi svatko od nas barem to pokušao, stvorili bismo pretpostavke boljeg življenja na ovim prostorima.*

b) *Kada bi svatko od nas barem želio vidjeti sebe u ovom beznadju kao osobu zadataog cilja općem dobru što stremi.*

c) *Kada bi svatko od nas pogledao bližnjega svoga i rekao samome sebi kako je ovu zemlju samo posudio od budućih generacija a ne prisvojio za sva vremena.*

d) *Kada bi svatko od nas.....*

E, sada si pretjerao- prekinu me profesor. Na trenutak zastade a zatim i reče nešto što će mi ostati zauvijek kao mjera svih stvari ovdje i sada:

Ne želim pobjeći od istine baš kao ni ti, ali da bi stvorio pretpostavke za sve to o čemu govoriš moraš uraditi sljedeće:

- **Vladavina prava uber alles;**
- **Demokratija kao pretpostavka autokratskih vidjenja prošlosti, sadašnjosti i budućnosti;**
- **Čovjek kao biće prepoznato u riječima KAKO RADI a ne KAKO SE ZOVE;**
- **Dvije stvari se moraju Uraditi unutar nečega što životom zovu: UMRIJETI I PLATITI POREZ.**

*Ušutio sam na trenutak. Zavukao ruku u džep i izvukavši neprijavljeni pištolj što ostade mi iza rata (a kome nije!) hladno naciljah u njegovom pravcu. Šta to radiš? - zabezknuto mi se obrati. Ništa, samo stvaram pretpostavke. Ne trebaš mi više, profesore stari, i hladno pokušah sasuti čitav **bubanj/saržer** u lice drugara moga.*

Čuh samo jedan pucanj. I onda zasvijetli i....zatamni..

A pretpostavke? Pretpostavke ostavljam vama, čitaoci dragi, jer ni profesora a ni studenta više nema.

U ime općeg dobra.

Individui usmjerenog.

Dosta je bilo.

I previše.

A ništa nije, ne može i neće biti uradjeno.

Zbog ludila koje vlada prostorima našim.

Ludila isključivosti, neznanja i mržnje.

Odlazim, ali ne kao prije.

Ovaj put zauvijek.

UNUTARNJA DRAMATURGIJA ESEJA

(recenzija rukopisa Sabahudina Hadžialića:
ORGANIZOVANA/IRANA ANARHIJA)

Nekada, ne tako davno, učili su nas da je nacija povijesna tvorevina nastala na određenom stupnju društvenog razvitka i da će na određenom stupnju i nestati. Bila je to nekakva marksistička definicija nacije koje su se naši profesori držali kao svetinje, a danas je, pak, najveće svetogrđe pokušati spomenuti da uopće postoji takvo mišljenje. Ako se pitate ZAŠTO se to dogodilo, odgovor možete naći u jedanaestoj tezi o Foerbachu u kojoj taj anatemizirani Marx kaže da svijest ljudi ne određuje društveno biće, već obratno, da okolnosti u kojima živimo određuju našu svijest.

Sabahudinu Hadžialiću je to sasvim jasno, ali se on dobre tri godine pita KAKO SE TO DOGODILO - ODNOSNO KAKO SE TO DOGAĐA.

Naravno, svaki iole ozbiljan čovjek, intelektualac po poslanju, morao bi se to zapitati. No, pitanje je kada će se to tko zapitati javno? Sabahudin Hadžialić se odvažio pitati sebe, odnosno nas, početkom trećega milenija ili pak 21. stoljeća tj. 2001. godine.

Točno 5 godina od okončanja jednog od najbesmislenijih ratova u 20. stoljeću, a pet ih je bilo na tzv. Balkanskom poluotoku u tom stoljeću.

Prva četiri i ime imaju:

- Prvi balkanski rat
- Drugi balkanski rat
- Prvi svjetski rat
- Drugi svjetski rat.

Ovaj peti nikada nitko neće uspjeti nazvati smislenim imenom kojega će prihvatiti svi pisci udžbenika. Možda će nekada u budućnosti netko praviti rang listu stotinu najsramočnijih ratova u povijesti čovječanstva. Ako se to bude dogodilo, ovaj će spadati u prvih deset.

Naime, pet godina poslije svakog rata je razdoblje obnove i izgradnje i naplate revolucionarnih zasluga. U tom razdoblju slabo može biti neovisnoga mišljenja, naročito ne u «pobjedničkim» sredinama odnosno sredinama u kojima vlada «pobjednički duh», a pobjednici diktiraju pravila življenja i mišljenja. Neovisni intelektualci u tom razdoblju šute ili pišu za sebe, pišu poeziju tj. u teške metafore uvijaju svoje stavove. Doista su rijetke osobe u tom razdoblju pisale «oštre – kritički izbrušene» kolumne, osvrtne ili eseje. Jedini kojega se sjećam a da je bio iz provincije jest Ivo Ćurak, urednik lista »Lobi» koji je vrlo brzo promijenio i ime i nakladnika. Ivo je tada bio fratar – ekonomski neovisan i s jakim institucijom iza leđa. Njegova knjiga «Pomiri pa vladaj» možda je jedina takva knjiga izišla u provinciji (Novom Travniku) u to doba.

No, čim je prošlo pet godina od rata počeo se osjećati prodor vjetrova koji će otpuhati «zaslužne – spasitelje» i slične revolucionare. Organizirana anarhija počela je polako prelaziti u stanje anarhije organiziranja – napora da se iz ratno-poratnih prijeđe na organizirani civilni život. U tom vremenu organizirane anarhije i prvih anarhoidnih pokušaja organiziranja normalnog života počeo je javno kritički zboriti Sabahudin Hadžialić.

Prozor istinoljubivim pričicama svjetlogleda ovoga još uvijek mladoga intelektualca otvorio je časopis za obrazovanje, nauku i kulturu «MOST» koji je u 28 godina *izbacio* 166 brojeva, od kojih se 77 pojavilo kao nova serija. Alija Kebo naprosto je otvorio prostor ljudima koji polagano osvajaju nedosegnute obzore slobode. Časopis je to koji se tiska u 500 primjeraka i ništa on ne može radikalno promijeniti u ovome našem svijetu permanentnih promjena, čas nabolje, čas nagore. No, svojom redovitošću i nepretencioznošću on je odškrinuo čvrsto zatvorena ksenofobična vrata stanja duha i to je njegova najveća zasluga u ovom vremenu.

Sabahudin Hadžialić je novinar sa 25 godina radnog iskustva iza sebe. Poznajem ga od 1986. godine. Uvijek je pisao snažne komentare i osvrte, ali u ovom razdoblju koje smo opisali on je od čisto novinarske forme osvrta napravio pomak ka eseju. Po veličini i izboru tema to su još uvijek osvrta, ali po načinu obrade i stilu pisanja, njegovi osvrta poprimaju odlike mini eseja, a eseji su tekstotvori između novinarskih i znanstvenih, najbliži svijetu umjetnosti.

Sabahudin Hadžialić je u svijet umjetnosti već odavno zakoračio kao pjesnik i kao dramski pisac. Dramski tekst «Vrijeme je za» vidio sam još osamdesetih, a prošle godine ju je doradio i dao da se izvede na daskama amaterskog teatra u Bugojnu. Prva knjiga poezije «Amanet» pojavila mu se 1996. godine, druga «Testament» (u Francuskoj 1998.), treća «Šapat u tami» 2000. i «Prosjaci uma» 2003. godine. Budući je jedan od mini eseja u ovoj knjizi isto naslovljen i budući u njima u pravilu, na kraju, nalazimo stihove kojima završava svoje mini eseje, treba nešto više reći i o autorovoj poeziji, posebice o posljednjoj zbirci.

U poplavi stihoklepstva rijetki su autori koji se na poetskom nebu iznad Bosne i Hercegovine javljaju kao zvijezde s vlastitom poetikom, vlastitom estetikom i vlastitim poimanjem uloge pjesnika i njegove poezije u sveukupnom odgonetanju sivila beznađa. Još su rjeđi pojedinci koji se usude pobuniti, prkositi uobičajenim obrascima i shemama, trendovima i modama.

Sabahudin Hadžialić jedan je od tih rijetkih koji se usudio pisati poeziju nastalu iz svjesnog i nesvjesnog ambisa unutarnje pobune i spremnosti da se raskinu okovi zarobljene forme i beznadne suštine.

Sabi se neprekidno nešto pita: "Da li je moguće?", "U čemu sam pogriješio?" a u pjesmi PROSJACI UMA poslije jedne gotovo aforistične konstatacije: *Razaraju/ nadu/ sutrašnjice/ hraneći/ se sivilom/ današnjice*, on se pita: *Da li sam drugačiji?* (To je, uzgred rečeno, cijela pjesma).

U mini-eseju naslovljenom kao i gore spomenuta pjesma Sabahudin Hadžialić pravi poređenja o stanju nacionalnih sloboda prije (osamdesetih) i poslije (devedesetih) on se pita KAKO prevladati samozadovoljstvo što državu imamo koja «samo što se nije urušila sopstvenim libidom o uspostavljenosti». Isto to pita i čitatelja, podsjećajući ga da je krhko znanje...Balkansko.

Poezija je danas napustila idilične slike o cvijeću i mjeseci. Većina suvremenih pjesnika i kritičara slaže se da je ona u sadržinskom smislu najbliža filozofskom eseju. Sabahudin H. što se toga tiče, tu je apsolutno kod kuće. On u tridesetak riječi napiše izvanredan esej o prosječnosti, koji je uz to dobra poezija. (Pjesma «Average» str. 57.)

Sabahudin Hadžialić je kao pjesnik sasvim svjesna osoba. U njegovoj poeziji nema srcedrapajućih frustracija. To je poezija reducirana, ogoljena, svedena na aforizam, haiku jezgrovitost bez ikakve formalne stege i donosi nam estetiku potpuno slobodna stiha. Sabahudin konzistentno vodi svoju estetiku ružnoga (sam naslov upućuje na nešto ružno – «Prosjaci uma»). Njegova poezija je svojevrsna pobuna protiv stanja duha.

Mini-eseji objavljeni u časopisu «MOST» (ima tu nekoliko osvrta i nekoliko referata i izvješća koji se u sve uklapaju kao svjedočanstvo vremena) imaju autentičan autorski pečat, osobitost koja se posebice ogleda u činjenici da su to eseji s neobičnom unutarnjom dramaturgijom. Dva su tu lika. Student i profesor. Autor nekako sebe, svoju autorsku poziciju, više poistovjećuje sa studentom – jer student je taj koji postavlja pitanja. A profesor, koji ga je jedno učio, a danas drugo radi, pokušava to opravdati na svoj profesorski način. Profesor je zapravo autorov *alter ego* (drugo ja), studentov vjeran prijatelj, odnosno pomoćnik, koji treba pomoći mu da shvati kako je iz jednoga **ja** prešao u drugo **ja**. U tekstu pod naslovom «Prosjaci uma» on svoga profesora naziva «alter ego moga suicida» i time načine pitanje identiteta tj. kako on, kao ista osoba, više nije identičan sam sebi (ljudi zaborave da stare i da postaju makar mudriji), odnosno, kako smo svi mi (ili ogromna većina) preko noći zauzeli dijametralno suprotne stavove. Kako isti profesor koji je nas učio jedno, danas našu djecu uči nešto drugo, sasvim suprotno.

Autor ne skriva svoju nostalgiju. No, njegova nije tzv «jugonostalgija» kojom se diskvalificiraju svi kritičari društva organizirane anarhije (autorovo bosanskohercegovačko domoljublje i rodoljublje ne može se dovesti ni jedan tren u pitanje), već nostalgija srednje klase, društvene skupine koja bi u svakom razvijenom društvu trebala biti mjerilo društvene zrelosti i uravnoteženosti. On u kratkom tekstu «Odlazim u noć» upoređuje svoga oca (profesora) kada je imao četrdeset i sebe sada kada je on navršio četrdeset. Njegov je otac mogao ići na ljetovanje u Francusku, napravio je kuću na moru i uvijek imao bogatu trpezu. On sada može u Francusku ako ga pozovu i sve mu plate, na more ide u očevu kuću a trpeza mu je «siromašno bogata baznim vitaminima».

Naime, podrobnijom analizom sadržaja Sabahudinovih eseja može se pronaći ideja takve težine da mogu promijeniti čitavu suvremenu sociološku znanost. On te ideje ne razrađuje, ali nad njima se treba zamisliti. Posebno bih apostrofirao slijedeću misao iz eseja «Zajedništvo različitosti ili ljubi bližnjega svoga». On kaže: «Danas je na sceni ubijanje društva i stvaranje interesnih grupa i to ne bilo kakvih, već grupa koje zatvaranjem u sopstvenu ljušturu bezumlja stvaraju pretpostavke za nestanak njih samih». Ovo je fenomen s kojime će se tek suočiti naše društvo i naša sociologija, a bogami, i etika, i filozofija, i teologija, i ekonomija, i politologija, i psihologija, itd.

Da je samo ovo vrijedno u čitavoj knjizi, što naravno, i nije jedino, trud uložen u njezino izlaženje bio bi opravdan. Knjiga je to puna poticajnih, pomirljivih, promišljenih tekstova, autentičnoga stila pisanja.

Anto Zirdum

27.09.2003.g.

"ORGANI(ZIRANA)ZOVANA ANARHIJA"

Sabahudina Hadžialića

**Dobre namjere u dijalogu s alter egom
Svjedok beznada u beznadu
Alternativac, ljutiti neosvetnik**

Izvodi...

“...Hadžialić, možda nesvjesno, ali s premoćnim pravom, vapi, zahtijeva, nalaže buđenje društvene intelektualne svijesti, a kako je nema, ne preostaje mu drugo nego, onda, pobijati i moju premisu o potrebi "dodatne količine vremena" za dozrijevanje. Bosna to vrijeme jednostavno nema! A on voli Bosnu! Uz činjenicu o nemanju vremena i ovu, o njegovoj ljubavi, sve drugo pada u vodu....

...Pa ipak, ma koliko bio nesklon arhaičnom izričaju, pseudo-pjesničkim sklopovima i ekvilibristici zasnovanoj na, danas, nelogičnom redanju riječi, i možda, pretjeranoj uporabi aorista i pluskvamperfekta, zbog čega nerijetko ratovah s Hadžialićem, da uporabim njegov način pisanja – dakle jedan aorist kao prošlo nesvršeno vrijeme, redovito, **pa i sad, priznajem da taj čovjek – Hadžialić, posjeduje tananu žicu skovanu za prenošenje iste takve misli, analitička ukrštanja i, kao rezultante, dobivanje petog kuta sagledavanja stvarnosti.**

...Stoga, a nakon svega, stoji bol u Hadžialićeve opservacijama i konstatiranjima. Sve što piše je dijagnosticiranje stanja Bosne i Hercegovine, njenog manje ili više svjesnog čovjeka, ustanovljenje bolesti od nemoći njenog intelektualca, ali i kritika nesprenosti za idejno nepreuzimanje idejnog vodstva upravo umom nabildanog *zoo politikona*. Ne miri se ovaj pisac s takvim stanjem, njegova kritika je oštra i principijelna, a oštrica je uvijek postavljena na sliku misli što je počesto volim zavrtjeti na činjenici **da se ne voli država – ljubi se zemlja!** A Bosna, kao zemlja, valjda ništa ne ište do same ljubavi. Čiste ljubavi. Da bi njenim žiteljima, samim tim i njoj, bilo bolje...

...Dječaćki naivan, pun pelinove gorčine nad sudbinom Bosne, uvjeren u svoje razložno, a k tomu i potrebno, okretanje, kulturnoj javnosti u širem smislu, s vapijućim zovom na buđenje i svjesnost, Hadžialić sam govori o manipulaciji ljudskim dušama. Nije li prenaivno? Nije! Svjestan je poodavno prošlog, odnosno propuštenog trenutka kulturno-kulturno-intelektualnog buđenja, ako hoćete i obračuna s pseudo intelektualizmom. Bio je potreban dešavanjem, ali i, kasnije, dubokim tragom. Nije nikakvog otiska bilo, kao ni događaja sama. Hadžialić nije Krleža i nema snagu, i ne može je ni imati, za krležijanski sukob kakav je bio onaj na književnoj ljevici monarhističke Jugoslavije s kraja tridesetih godina prošlog vijeka. Vrijedi li podsjećanja da je i taj onojugoslavenski sukob bio katarza za narastanje kulturalne zrelosti potrebne za narastanje za vodstvo u jednom novom, nastupajućem revolucionarnom kvalitetu? Na takvom zahtjevu BiH je bila i ostala mrtva...

...Da li je pisac zaboravio prapočetak? Ni govora! Iako to nigdje nije napisao, isijava njegova svijest da ova zemlja, za poviješću kaska bar stotinjak i kusur godina. Točnije, nalazi se u 1848, u sjeni onda narastajuće industrijske revolucije. A ni industriju nema. Ni radništva, ni njegovog buđenja, ni radničke svijesti. Kako će s novim feudalizmom u kulturnu svijest kapitalizma? Pogotovo bez već rečenih vođa. Nije umrla sintagma da su u revolucionarnim previranjima intelektualci zahuktavači mašine za kretanje unaprijed, a društveni balast tek nakon nadgradnje ustanovljenog sistema. Zna to Hadžialić i na toj činjenici, a nije ni potrebno da se zaludu ne iscrpljuje. Ali vapi, i sebe nudi, za početak pokretanja. Ovo njegovo je oštra kritika zaspallog, odumrlog ili smrti, bez borbe, prepuštenog uma...

...Vrijedi čitati, a to znači i tiskati u ime – očaja.

Nije Hadžialić zaludu napisao:

"ANIVOGECREH I ANSOB".

A i drugo, naopačke. Pa ni to ne pomaže. Možda sam nemilosrdan, ali je ovako. Ali je, u cjelini, i dobro. Sve se vidi, i slabost i snaga i valjanost, kroz **nevinost i naivnost, uz vjerovanje u samozaštitu**, upravo u ulomku ovog njegovog djela:

"...Bezbržno uranjajući u snove, sanjajući svakodnevnu moru surovih budjenja. Ovako više ne može. Jednostavno, ne može...I ne znam odgovor na pitanje KAKO prevazići sve ovo.

Možda ti znaš, vrli čitaoče?

A,

...krhko je znanje....Balkansko..."...

Milan Pekić
Sarajevo, 08.11.2003.g.

Bilješka o autoru:

Sabahudin Hažialić rođen je 23.09.1960.g. u Mostaru, Bosna i Hercegovina.

Pisao za: «Večernje novine», «Glas željezničara», «Džuboks», «Viteški vjesnik», «Oslobodjenje», «Travnički ljljani», «Divan», «BH Journalist».

Uredivao «Treću dimenziju bluza» na Radio Sarajevu II

Bio vlasnik i direktor prvih privatnih novina u socijalističkoj BiH- «POTEZ», 1990.g.

Piše za: «MOST» (eseji i poezije, 2001.g. - 2003.g.)

Knjige: Knjiga poezije «Amanet» (BiH, 1996.g.)

Knjiga poezije «Testament» (Francuska, 1998.g.)

Knjiga poezije «Šapat u tami» (BiH, 2000.g.)

Knjiga poezije «Prosjaci uma» (BiH, 2003.g.)

Drame: «Vrijeme je za»...2002.g. (Tetar «FEDRA» iz Bugojna je postavio na scenu i premijerno izveo u KSC Bugojno 31.05.2003.g.).

«Pobjeći negdje»...2003.g. (objavljena u Časopisu za satiru «ETNA», Beograd, 01.11.2003.g.)

Pjesma «Testament» je dobila treću nagradu na Festivalu mladih pisaca Jugoslavije «Majsko pero», 1987.g. u Svetozarevu. Ista pjesma je uvrštena u zajednički Zbornik- Knjiga pjesama «Majsko pero 87».

Pripremio i objavio naučnu tezu- «Novinari kao medijatori demokratske participacije građana» u knjizi «Demokracija-Mediji u multinacionalnim sredinama» u izdanju Saveza novinara BiH, 1998.g.

Pjesma «Galeb Jonathan Livingston» je uvrštena od strane *Maison de la Poesie Rhone- Alpes* u Zbornik pjesama «Paroles de Paix»- Svjetsku antologiju pjesama o miru objavljenu juna 1999.g. u Francuskoj.

Časopis za kulturu «Ariadna» iz Španije je u oktobru 1999.g. preveo i objavio tri pjesme: «Galeb Jonathan Livingston»; «Testament» i «Sizif».

Pjesma «Gledati i biti» uvrštena u Antologiju ljubavnih pjesama (Izdavač: «Besjeda», Banja Luka, 2003.g.).

Član je Društva pisaca BiH.

SADRŽAJ

Predgovor autora .....

MOSTOBRAN 2001 –2003.

Odgovor je jednostavan.....

Zajedništvo različitosti ili ljubi bližnjega svog

Medij- Škola- Pojedinač- Baština- Medij...

Bojimo se jasno vidjeti i biti jasno vidjeni...

Organizovana anarhija

Bosna, kto je ta... da prostiš?...

Male stranke velikih ljudi...

Odlazim u noć...

Tita mi, ako ovi znaje gdje nas vode

Pakleni džennet...

Nama je potreban novi rat (Bosna i Hercegovina post mortem)...

ANIVOGECREH I ANSOB.... (treba i ovo malim slovima)

Sjetna smrt....

Prosjaci uma

Raja i Papci...

Nema nas više!....

Komunikacijski bum- ćorcima...

Da li sam trebao ostati?....

Kriminal i mi...

Alea iacta est!...

Referendum, dum, dum...

Pobjeći negdje, daleko, još dalje...

Mane Vrlina unuta Vrlina mana...

Umor od čekanja...

Velika bol je nijema...

Maestro i Margarita....

Ozonske rupe i tri sunca....
Kantonalna (županijska) Strategija švrake...
Dan sjećanja....
Amanet
Trčati za sopstvenom sjenom...
Podgrupa sopstvenog bića...
Bolna stvarnost Bošnjana dobrih..
Vidjeti unutar sljepoće puste...
Bosne (a i Hercegovine) neće biti...
Gernika.....
Ludilo!..

RECENZIJA (Anto Zirdum).....

